

Jaroslav Burdych | Petra Kodišová | Jakub Mařík | Martin Míčka | Ondřej Svoboda

Průvodce historií města
Mnichov

PŘÍRODNÍ ŠKOLA O. P. S. | Fryčovická 462 | Praha 9 – Letňany | 199 00

Praha 2004

<http://www.prirodniskola.cz>

Poděkování

Chtěli bychom poděkovat všem, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

Mgr. Vojtěch Žák
starosta obce Mnichov Jiří Křencil
Miloslav Voves (Horák)
tepelský podpřevor P. Marián
Mgr. Dáša Řezníková
pan Babka
pan Brtník
pan Bělina

Úvod

Naším cílem bylo vytvořit průvodce historií městečka Mnichov, které se nachází asi 10 km na severovýchod od Mariánských Lázní. Mnichov jsme si vybrali právě pro jeho rozmanitou historii, jež sahá až do druhé poloviny 13. století.

Do práce jsme zahrnuli též popisy zajímavých budov školy, fary a kostela a výpovědi tří starousedlíků. Při zpracování rozhovorů jsme vycházeli z metody tzv. oral history. Pro získání kvalitního rozhovoru s pamětníkem jsme si předem připravili otázky, které používají v Rakousku ve Waldviertel akademii. Otázky naleznete v textové příloze sborníku.

Přestože se jedná o v obci nejdéle žijící obyvatele, nastěhovali se sem až po roce 1954. Vesnice byla několikrát téměř vyliďněna kvůli moru a dále musela čelit náporu francouzské, švédské a pruské armády. Obec získala mimo titulu města také právo pivovarnictví, hrdelní, pořádat trhy a jiná. Za největšího rozkvětu své slávy v 19. století mělo městečko přes tisíc obyvatel. V důsledku odsunu Němců po druhé světové válce se počet obyvatel zredukoval na dnešních přibližně 220. K Mnichovu jako obci se ve 20. století připojily vesnice Rájov a Sítiny. Zmíněný počet obyvatel se na ně však nevztahuje.

Na práci se podílelo celkem pět lidí. Naše skupina pracovala v Mnichově 14 dní a čerpala z místních kronik a dalších publikací.

Obsah

Poděkování	1
Úvod	2
Obsah	3
Historie Mnichova	4
▪ Počátky historie	4
▪ Bratři Tullingerové v Mnichově	4
▪ Tři morové rány v kraji	4
▪ Mnichov městečkem	5
▪ Povstání proti klášteru	5
▪ Změna majitelů i víry	6
▪ Majetkové poměry	6
▪ Švédí v Mnichově	6
▪ Francouzi v Mnichově	7
▪ Bohatství rodů na počátku 18. století	7
▪ Náboženství obyvatel v 18. století	7
▪ Pivovarnictví a lihovarnictví	8
▪ Prusové v Mnichově	8
▪ Trhy v Mnichově	8
▪ Soudní právo v Mnichově	8
▪ „Dům nevěstek“ a koš pro nepoctivce	9
▪ Ostrostřelci a hasiči	9
▪ Obživa obyvatel	9
▪ Brusírna serpentinitu	10
▪ Komunikace s okolím	10
▪ První světová válka	11
▪ První republika	11
▪ Druhá světová válka	12
▪ Mnichov po roce 1961	12
▪ Zaniklé stavby v historii	14
Popisy zajímavých budov	14
▪ Kostel sv. Petra a Pavla	14
▪ Fara a farnost	15
▪ Klášter a dívčí škola	15
▪ Radnice	16
Mnichovské osobnosti	16
Pomníky	18
Pověsti	19
Výpovědi starousedlíků	20
▪ Ladislav Bělina	21
▪ Pan Brtník	22
▪ Pan Babka	23
Metodika	25
Cíle	25
Použitá literatura	25
Závěr	26
English resume	26
Přílohy	27

Historie Mnichova

Počátky historie

Počátek historie Mnichova souvisí se založením Siardovy kaple a samotný název obce souvisí s „mnichy“, kteří přinášeli novou křesťanskou víru do Čech. Němečtí mniši z klášterů Kladruby a Waldsassen povolávali kolonisty k zakládání nových osad nebo do existujících českých obcí. Přicházeli horníci a v nejstarší době probíhala v blízkosti Mnichova těžba zlata, později i stříbra a cínu. Hroznata je první známější vlastník tehdy zalesněných pozemků, kde se dnes Mnichov nachází. V roce 1276 trpělo zdejší obyvatelstvo za válek mezi Přemyslem Otakarem II. a Rudolfem Habsburským. Nejprve krajinu plnily Otakarovy pluky, po bitvě na Moravském poli tu řádila vítězná Rudolfova vojska.

Bratři Tullingerové v Mnichově

Těžba cínové rudy probíhala za působení opata Benedy. Tepelská listina z roku 1347 potvrzuje, že se bratři Bohuslav, Ulrych a Konrád Tullingerové stali nájemci cínových dolů a také šmelcovny v lesích za dnešními Sítinami. Tepelskému klášteru platili ročně osm kop grošů. Tullingerové byli osvobozeni od daní s výjimkou desátku, který platili na sv. Mikuláše mnichovskému faráři. Za opata Bohuše z Otovic (1384 – 1411) dochází k urovnání vzniklých sporů mezi bratry a tepelským klášterem tak, že všechny nové cínové doly budou patřit klášteru a stará díla Tullingerům, kteří měli povinnost stát při opatovi a klášteru se samostřílem. V té době dostali bratři právo pečetit červeným voskem se znakem kláštera. Urovnání sporu vedlo k tomu, že se bratři přestěhovali do Mnichova, kde postavili tvrz (stávala na místě domu č. p. 104 a dvou stodol ještě v 19. století) obehnanou širokým vodním příkopem. Rozlehlý mnichovský dvůr, který býval na místě domů č. p. 17 a 18, zůstal majetkem kláštera Teplá. Po Tullingerech byl nájemcem Kašpar z Neuburgu a od něho odkoupil klášter Teplá všechny mnichovské závazky zpět za 800 kop grošů.

Tři morové rány v kraji

V letech 1381 – 1382 vymřelo obyvatelstvo na Tepelsku černým morem. V Mnichově zbylo jen několik osob, pole zůstala neobdělána. Chyběly pracovní síly a bída a hlad hrozily úplným vylidněním krajiny. Opat Bohuš (1384 – 1411) povolal německé osídlence, kteří oživili krajinu a splynuli s přeživšími zbytky českého obyvatelstva. Roku 1422 zaplavily tepelský kraj husitské boje. Dle klášterní historie byla tepelská vesnice Křivce s okolím vypálena a obyvatelé vyvražděni. Protože se Tepelsko ocitlo podle různých indicií na straně husitské, je otázkou, kým byly vesnice zničeny. V husitské době byla také rozbořena Siardova kaple.

V roce 1437 Mnichov znovu vymřel morem až na jednu osobu. Po této morové ráně přicházeli noví osadníci a opat Racko (1412 – 1444) povýšil Mnichov na trhové městečko.

V roce 1549 zase řádil mor, který přežilo jen devět obyvatel. Trojí vpád moru se hluboko zapсал do paměti města. Každoročně tedy chodívала mládež na den sv. Řehoře (12. března) po staveních a zpívала nábožné písně, aby se mor vyhnul domům. Tento zvyk zanikl kolem roku 1875.

Mnichov městečkem

Za městečko je považován od 10. července 1437, kdy dostal první privilegia od tepelského opata Racka. Toto privilegium potvrdil roku 1493 Vladislav II. Ten přidal ještě právo vařit pivo, právo řeznictví s porážkou a prodeje masa a ryb. Z Mnichova se stalo opravdové tržiště a město (Markt Stadt). Za opata Zikmunda (1458 – 1508) se stalo tepelské panství místem častých nájездů pánů Heinricha z Plavna, pánů z Kynžvartu, z Bečova a Bohuše ze Švamberka, kteří využívali toho, že opat Zikmund stál na straně z církve exkomunikovaného krále Jiřího z Poděbrad a byl postižen stejnou cenzurou jako král. Interdikt například znamenal, že mše v Mnichově se mohly konat jen za zavřenými dveřmi.

Povstání proti klášteru

V roce 1526 vypuklo povstání poddaných z města Teplá proti klášteru. V pátek po Božím Nanebevstoupení vyzval protestantský starosta Teplé Wenzl Wolfgang opata Petra II. (1510 – 1526), aby se dostavil do Teplé na radnici k projednání rekatolizace ve městě. Už předtím žádali tepelští měšťané propuštění jejich souseda měšťana Franze Höckela. Když byli odmítnuti, vypuklo povstání a opat Petr II. musel uprchnout. Byl však dopaden a s posměchem veden do kláštera.

Tepelští žádali, aby jim vydal klášterní poklad. Když opat odmítl, vrhli se povstalci na pivo a víno v klášteře a přitom zpusťovali celou budovu. V klášteře zvýšili požadavky a žádali na opatovi, aby vyhlásil zrušení nevolnictví, zrušení desátku, volnou těžbu v lesích a rybolov. Rozzuřený dav se chystal vyhodit opata oknem, ale vtom přicházeli sedláci z Mnichova a Vidžína opatovi na pomoc. Byli vyzbrojeni kosami, vidlemi a háky a vyhnali vzbouřence z kláštera. Povstalci pak byli přísně potrestáni.

Šest mužů z rodu Wolfgangů bylo sřato mečem na výšině „U dvanácti apoštolů“. Později zde stálo šest kamenných křížků, které pravděpodobně souvisely s touto popravou. Stály tu až do doby opata Reitenbergera, který je nechal zazdít do mostu na silnici mezi klášterem a městem Teplou. Dalších šedesát vzbouřenců bylo vsazeno do pout a museli s pouty na nohou pracovat v klášteře, místo večere dostali každý po deseti ranách. Dvacet žen bylo bičováno dráby a 24 mladíků bylo posláno na vojnu do Uher. Přes sto tepelských vzbouřenců bylo přivedeno s provazem na krku na klášterní dvůr, kde museli na kolenou prosit opata Petra II. o odpuštění.

Opat zanedlouho po vzpouře zemřel a jeho nástupce Anton (1526 – 1535) propůjčil Mnichovu, jako odměnu za pomoc proti vzbouřencům, právo vést městskou knihu a volit si ze svého středu městskou radu. Nová městská rada měla čtyři starosty – byli to páni Bauer, Hainick, Schuster a Bergmann, osm tzv. starších a městského písaře, který byl zároveň učitelem. Opat Anton prodal za odměnu Mnichovu velký klášterní dvůr i s polnostmi za 300 kop grošů. Za opata Antona však rostl neklid v zemi. V roce 1527 došlo dokonce k ozbrojenému střetnutí z bečovskými Pluhy o lesní hranici.

Změna majitelů i víry

Od roku 1530 do roku 1544 přišel klášter o mnoho obcí, které byly pronajaty králem Ferdinandem I. protestantským pánům Pluhům na Bečově, Janu Lohetskému z Bezdržic a Heinrichu z Plavna. Mezi tyto obce patřil i Mnichov, kde se právě v té době začalo rozšiřovat protestantské učení. Když se Kašpar Pluh postavil proti králi, byly mu tepelské obce odňaty. Proto v roce 1549 dostal tepelský opat Jan Krátký odtržené obce zpět. Bohužel v té době byla již většina obyvatel protestanty a klášter vynakládal veškeré úsilí, aby je dovedl zpět ke katolické víře. Dělal to zčásti přesvědčováním, ale z větší části násilím a pohrůzkami. Takovou cestou však nebyl přechod sedláků upřímný. Opat Jan VI. zvaný myší král (1559 – 1585) našel cestu, jak získat sedláky – propůjčil jim v letech 1561 – 1574 různá práva, především právo dědičné.

Některé obce se však zarputile bránily, takže další opat Matthias Göhl (1585 – 1596) jim za trest odňal právo řemesel, právo trhové a nesměli ani odebírat pivo. Roku 1588 se i mnichovští obyvatelé po šedesáti osmi letech protestantismu navrátili ke katolicismu. Do té doby působili v Mnichově protestantští pastoři Wolfgang Spaltinger a Simon Karbal.

Majetkové poměry

Jak již bylo zmíněno, prodal roku 1529 opat Anton mnichovský klášterní statek Mnichovu. Dle listiny uložené v Chebu to byl statek, který patřil v roce 1473 Heinrichovi mladšímu z Plavna. V té době měli majetky v Mnichově také mnozí chebští občané. Roku 1557 dal Mnichov postavit na potoce Schöpplův čili Siardův mlýn a pronajímal ho. Pachtýři (nájemci) směli mít jen dvě krávy. Roku 1602 koupil Mnichov od mlynáře Johanna Kröptela Fritzův mlýn s pilou a polnostmi za 797 kop. Další mlýn, který město koupilo roku 1608, byl Nový mlýn neboli Kalafurt od Bastla Ullricha za 360 kop. Tento mlýn po 188 letech Mnichov zase prodal roku 1790 Josefu Hainickovi za 1465 zlatých. Také Fritzův mlýn nakonec město prodalo – F. J. Zeidlerovi za 2790 zlatých. Roku 1625 koupil Mnichov od Gabriela Fischbacha Spálený mlýn za 1350 zlatých.

Švédí v Mnichově

Tepelská krajina velmi trpěla za války se Švédy. Obzvláště‘ strašlivě řádila švédská vojska po smrti krále Gustava Adolfa v bitvě u Lützenu 6. 11. 1632. Již v roce 1621 tábořil s vojskem v Mnichově polní velitel Tilly a roku 1632 vpadl opět do Mnichova od Lokte, který předtím dobyl. Roku 1635 byl Mnichov přepaden, vyrabován a zpusťošen, třebaže bylo vybráno výpalné od radnice ve výši 20 tolarů. Odehnání byli koně, dobytek a odvezeny byly dva vozy soli a byly ukradeny všechny bohoslužebné předměty i s hostiemi, jež byly poházeny po hřbitově.

V roce 1641 byl Mnichov opět přepaden švédskými vojáky, kteří zde zajali tepelského opata s provisořem na útěku a spolu s mnichovským knězem je odvěkli do Erfurtu, odkud byli vykoupeni za 600 tolarů. K přepadení došlo znovu v roce 1647. To už Mnichovští na nic nečekali a prchli do lesů, takže 18 týdnů zůstalo město neobydleno. Kostel byl používán jako stáje pro koně a pivovarský kotel byl zničen. Obyvatelé Mnichova museli žebrať po krajině, aby nezemřeli hladem.

K těmto časům se váže historie dvou zdejších švédských kamenných křížů. Jeden nese datum 1739 vyryté asi při stoletém jubileu k připomínce oněch strašných časů. Kronikář Christl tyto kamenné kříže považoval za náhrobní, protože dříve byli jinověrci (Švédi) pohřbíváni mimo římskokatolický hřbitov. Ještě v 19. století se nacházely při orání a výkopech v okolí Mnichova různé švédské zbraně, zvláště pak muškety. Rok 1648, jenž byl koncem 30leté války, byl hladovým rokem. Bylo tolik myší, že sežraly všechno obilí.

Francouzi v Mnichově

Počátek 18. století se zdál být příznivý. Roku 1710 byla postavena fara, v letech 1719 – 1725 se stavěl nový kostel a v letech 1725 – 1730 byla zbudována radnice na původním místě dřevěného obecního domu. Mnichov měl 87 domů, 28 herberků (ubytování pro pocestné), 5 mlýnů a produkoval 154 sudů piva ročně.

Za první Slezské války v roce 1742 přišli do Mnichova francouzští vojáci a chtěli si tu odpočinout a ošetřit koně. Mnichovský občan Josef Uhl, který bydlel v domě č. p. 96, však vymyslel lest a francouzským vojákům řekl, že po cestě od Mariánských Lázní ho přepadlo velké vojsko rakouské armády a že pochoduje směrem k Mnichovu. Francouzští vojáci se zalekli a ve spěchu utíkali z vesnice pryč. Zanechali zde však části výzbroje, koně i několik raněných. Mrtví francouzští vojáci byli pohřbeni na louce pod Mnichovem a jejich rukojmí, podle pověsti hrabata Filip Kolovrat a Jáchym Pachta, byli pohřbeni v kostelní kryptě. Přestože byla vesnice obležena díky lsti jen krátce, škody byly značné. Obnášely celých 3 597 zlatých, což byla na tehdejší dobu velká suma.

Bohatství rodů na počátku 18. století

Berní rule z roku 1654 uvádí, že ve vesnici byl bohatý lid. Podle záznamů byl nejbohatší občan Ondřej Sejc (Seitz) a Jan Rauch s 11 ha pozemků. Dále po nich to byli bečvář Vavřinec Rauch s 10 ha, pekař Bartoloměj Voldek s 8 ha, řezník Lorenc Mlynář se 14 ha, kovář Jiřík Titul s 11 ha, Jan Rauch s 10 ha a Tomáš Kuška s 9 ha, který měl nejvíce povozů z vesnice, a to šest. Dále v pořadí následovali řemeslníci tesař Purkráf, ševci Putz, Rondes a Wolner, krejčí Höfner, Švarc, Šepl, mlynáři Šota a Ceplínová. Celkem se v Mnichově uvádělo 67 rodů s polnostmi v okolí o celkové výměře 260 ha. V dalších letech se však situace měnila.

Náboženství obyvatel v 18. století

Po návratu k římskokatolicismu se náboženství ustálilo na několik generací. Mnoho rodin vedlo své děti k víře. Kronikář Petr Christl dokonce uvádí, že v letech 1760 – 1820 pocházelo z Mnichova hned 37 kněží a sester. Mezi nimi byl i opat Raymund IV. Hubl, syn městského písaře Johanna Josefa Hubla. Byl úředním opatem v letech 1791 – 1801. Kronika říká, že se zachoval velmi nevděčně k rodnému městu. Svě chudé a těžce nemocné sestře poslal 12 jablek. Mnichovskému magistrátu navrhl, aby zakázali řezníkům výsek masa a odběr od kláštera. Zemřel roku 1801 a zanechal klášteru velké jmění.

Pivovarnictví a lihovarnictví

Právo pálení kořalky obdržel Mnichov v roce 1747 od opata Jeronýma Ambrože (1741 – 1767). V té době již měl (od roku 1493) právo vaření piva (od krále Vladislava II.).

Každý právovárečník vařil tehdy na vlastní účet. Až císař Josef II. nařídil, aby byly pivovary pronajaty a zisk nebo ztráta rozdělena na podíly. Mnichovský pivovar byl tehdy dům č. p. 88. V roce 1816 koupily právovárečníci dům č. p. 117 a postavili tam městský pivovar. Tehdy bylo 96 právovárečníků.

Když 3. srpna 1816 pivovar i s vedlejšími budovami vyhořel, postavili občané pivovar nový. Museli si však vypůjčit 40 000 zlatých, čímž byly jejich podíly znehodnoceny. Právovárečníci prodali levně podíly Johannu Stadlerovi a jeho synovi Franzovi (1/2) a Vilému Christlovi (1/2). Nakonec Stadlerovi donutili i Christla k prodeji poloviny a získali všechna práva. Nový majitel pivovar neustále zlepšoval a v roce 1908 vyrobil 16 000 hektolitřů piva.

Prusové v Mnichově

Za Sedmileté války (1756 – 1763) bylo v Mnichově třikrát ubytováno pruské vojsko. V roce 1759 zde zemřelo 40 pruských vojáků. Byli pochováni na stejném místě jako francouzští vojáci, tedy za hřbitovem. Na tomto místě byl postaven prostý kříž v roce 1796. Stál zde až do roku 1945, poté byl povalen. Tento kříž byl přenesen do protějšího domu, kde byl postaven.

Trhy v Mnichově

Císař Karel VI. povolil dne 28. dubna 1738 Mnichovu konání trhů na obilí, a sice každý čtvrtek. Toto obilí přiváželi do Mnichova rolníci z okolí Bezdruzic. Po čase však byly trhy zrušeny a bezdruzičtí rolníci pak jezdili prodávat obilí do Teplé na náměstí.

Soudní právo v Mnichově

O soudním právu v Mnichově se můžeme dozvědět již z pramenů z roku 1397. Toto právo měli leníci bratři Tullingerovi. Roku 1528 byla sřata hlava šesti mužům za to, že zabili krejčího. 6. března 1528 byl oběšen Ondřej Glaser pro krádež a 9. dubna 1627 mnichovský kovář Simon Pürner pro dvojženství. Jednou se oženil s Kateřinou Weidingerovou z Tullnu, podruhé s Walburgou Schweinitzerovou z Mnichova. Když se vše prozradilo, pokusil se ještě o útěk, byl však chycen a oběšen. Roku 1647 se konal hrdelní soud nad pacholkem Hanselem Polzem ze dvora, že ukradl koně a prodal ho Matyáši Pimplovi z Číhané. Byl odsouzen k trestu oběšení.

V roce 1715 byl vězněn v mnichovské šatlavě Johann Christoph Mitscheling za krádež. Byl odsouzen k trestu smrti, ale nakonec byl omilostněn a místo toho musel tři dny stát s provazem na krku přivázan k pranýři. Pak dostal výprask a pod pohrůžkou ztráty hrdla byl vypovězen z české země. Pranýř můžeme ještě dnes vidět u vchodu do radnice.

K jinému omilostnění došlo v roce 1731, kdy byl úředník Mathias Egerer z Rájova odsouzen k trestu smrti pro pokus o zavraždění manželky. Pro výstrahu mělo být jeho tělo vpleteno do kola a kolo mělo být volně spuštěno. Smrt se nekonala na přímlyvu jeho

manželky. Díky přímluvě z Pražského hradu z 15. 6. 1732 byl omilostněn a trest smrti mu byl změněn na 6 let nucených prací.

Tehdy tvořilo soudní porotu dvanáct mužů z Mnichova, Teplé, Úterý a Plané. Mnichovská šibenice stála vpravo od silnice směrem do Teplé, 414 kroků od sochy sv. Josefa a místu se říkalo „U šibenice“, přestože tam už dávno nestála. Popravení visatci byli pochováváni v blízkosti šibenice, tam kde stál kamenný kříž. Roku 1777 byla šibenice přenesena na místo nad Siardovým mlýnem. V roce 1790 byla šibenice zrušena, ale stála tu ještě pár let. Těžké zločiny byly pak souzeny u krajského soudu v Chebu.

„Dům nevěstek“ a koš pro nepoctivce

Na náměstí u kašny stával dříve železný koš zvaný „dům nevěstek“. Vypadal jako veliká klec, do které byly zavírány ženy nemravného života, především nemanželské matky. „Dům nevěstek“ byl zrušen už roku 1742.

Nad kašnou zase býval upevněn na čtyřech řetězech na sloupech železný koš, do něhož bývali vsazováni nepoctiví řemeslníci, např. pekaři, řezníci nebo mydláři, pokud prodávali zboží špatné jakosti nebo pod váhou. Tento koš byl zrušen roku 1770. Stará kašna byla postavena roku 1770 a byla z kamene. Ale protože špatně držela vodu, byla na náměstí vybudována v roce 1874 nová kašna ze železa.

Ostrostřelci a hasiči

Farář Jakub Wagner a občan Josef Zeidler z č. p. 4 založili roku 1797 spolek ostrostřelců. Měl třicet ozbrojených a patnáct krojovaných členů. Za velitele Rudolfa Christla obdržel spolek od císaře Františka Josefa I. privilegium, že důstojníci mohou nosit na uniformě zlaté označení a na praporu mít rakouského císařského orla.

V roce 1876 byl založen dobrovolný spolek hasičů. Ani tak nebylo zabráněno nešťastnému požáru 20. října 1891, kdy shořelo 27 domů a 246 osob zůstalo bez střechy nad hlavou. Za pomoci sousedů byly domy opět postaveny.

Obživa obyvatel

Mnichovské obyvatelstvo se v počátcích živilo převážně rolnictvím a hornictvím, později se přidala řemesla. Výnosy z hospodářství stačily po odevzdání desátku pouze k výživě rodin a služebných. Půda zde nedávala velkou úrodu, byla špatně obdělávána a málo hnojena.

Až v roce 1770 byly konány první pokusy s pěstováním pšenice a ještě později přišly brambory. Ani chov dobytka nebyl na vysoké úrovni. V druhé polovině 18. století (1760) dokonce rozhodl mnichovský magistrát, že nebude dávat žádné podpory a vydal zákaz přístavby stavení, aby zamezil nežádoucímu růstu počtu obyvatel a předešel bídě a nouzi. Nouze se však již projevovala tím, že se část obyvatel živila krádežemi a žebrotou. Mnichov měl tehdy 136 obytných stavení. Výnosy hospodářství byly podprůměrné a drobní rolníci se museli věnovat řemeslům, ale také muzicírování, zatímco velcí sedláci obchodovali s chmelem.

V Mnichově se provozovala řemesla a všechna náležela až do roku 1637 k cechům v Teplé, v Plané a v Horním Slavkově. V roce 1637 dostali Mnichovští právo založit v městečku tyto vlastní cechy: 1. cech řezníků, 2. tesařů, zedníků a kameníků, 3. kovářů,

kolářů, truhlářů, sklenářů a zámečníků, 4. pekařů a mlynářů, 5. síťářů a pletařů, 6. ševců, 7. krejčích. Cechy měly podporovat růst řemesel a výchovu řemeslnického dorostu, jmenovaly tovaryše a mistry.

Obchodníci nakupovali chmel v českých chmelařských krajích a prodávali ho pivovarům, místním i zahraničním. Ještě kolem roku 1800 měl Mnichov 20 obchodníků s chmelem a byl městem zámožných obchodníků. Například v roce 1816 – 1817 byl zbudován pivovar a sladovna, v roce 1833 vydlážděno náměstí a založena brusírna serpentinitu.

Brusírna serpentinitu

Už opat Kryštof hrabě Trauttmansdorf hodlal založit u Siardova mlýna brusírnu serpentinitu, ale z tohoto záměru sešlo. K myšlence se vrátili mnichovští občané Johann Fischbach, Anton Christl, Jan Dietl, Dionys Ruderich, Karl Christl a Josef Seitz a založili okolo roku 1833 brusírnu serpentinitu (hadce). Stávala na pravém břehu potoka na polovině cesty mezi Siardovým a Fritzovým mlýnem. Byla to jednoposchodňová budova dole z kamene a nahoře z cihel.

V brusírně byly čtyři brusy, šest soustruhů, pila na kámen, jeden vrták, jeden holandský mlýnek a kovárna. Vše poháněla voda z potoka. V brusírně byl broušen serpentinit, který se těžil v nedalekém lese. Byly z něj vyráběny rozličné nádoby, desky, kříže, pomníky a různé jiné předměty. Po dvacetiletém provozu však byla výroba zastavena a brusírna zcela zmizela. Stála v místě, kde je dnes dno rybníka.

Ale na levém břehu se nachází ruiny další brusírny. 15. dubna 1882 si pronajali páni Laubisch a Scharf z Prahy mnichovské serpentinitové doly na 50 let a postavili na levém břehu pod Siardovým mlýnem továrnu na hadec. Po přistoupení nového společníka, Ůbla z Aše, do spolku byla budova opuštěna a dílna se přestěhovala do Fritzova mlýna. Zde byla v provozu až do roku 1905. Zatímco z Fritzova mlýna nezbylo nic, stará opuštěná továrna v Mnichově stojí jako ruina dodnes.

Komunikace s okolím

V roce 1840 byla zřízena v Mnichově poštovní pobočka a prvním poštmistrem byl Johann Dittrich. Do té doby chodil poštovní posel s psaními dvakrát týdně do Plané a zpět, za což dostával od obce 934 litrů obilí a deset zlatých, od eráru pak dostával ještě 16 zlatých a za každý dopis dva krejcare. To pobíral (neznámo proč) až do roku 1900.

Telegraf dostal Mnichov v roce 1865.

V roce 1830 byla budována silnice z Mariánských Lázní do Karlových Varů. Vedla přes Rájov a Mnichov do Louky a odtud do Bečova. Roku 1833 bylo vydlážděno náměstí, 1844 postavena silnice z Mnichova do Teplé a v roce 1853 silnice do Sangerbergu (dnešní Prameny).

Železniční spojení vzniklo až roku 1898 jako trať karlovarská, ale ke škodě Mnichova bylo nejbližší nádraží Poutnov – Mnichov značně daleko. Původní projekt počítal s železnicí v údolí Mnichovského potoka, kolem mlýnu Siardova a Fritzova, ten se však nerealizoval. Na nádraží Poutnov (nebo Louka) se šlo pěšky jednu hodinu. A aby vůbec nádražní cedule měla značení „Mnichov – Poutnov“, musel Mnichov zaplatit 10 000 korun.

První světová válka

28. června 1914 byla vyhlášena mobilizace a 1. srpna táhli první mnichovští muži do války. Na frontu odešlo 140 mužů, z nich 20 padlo, 5 se pohřešovalo a 17 bylo zraněno – z toho sedm invalidů. Nepřátelé zajali deset mužů.

Těžká doba také nastala pro mlýny a sedláky. Byly zavedeny mlecí poukazy, které musely být potvrzené obecním úřadem. Nesmělo se mlít více, než bylo uvedeno na mlecím poukazu. Lidé proto své obilí schovávali a mleli ho až později. Mlynáři byli trestáni za nadměry a vše museli zapisovat do tzv. mlecí knihy.

Dostávaly se i lístky na potraviny – za ně se dal nakoupit chléb, mouka, cukr, tuky, mléko, máslo, maso, káva a brambory. Za lístky na týden jste získali: 60 dkg chleba, 10 dkg mouky, 20 dkg masa. Jinak na lístek na mléko a brambory často nebylo nic, stejně to bývalo i s mýdlem a kávou, místo ní se dala občas náhražka. A soli se dostávalo 50 dkg na měsíc.

První republika

Za první republiky se Mnichov pokoušel stát se letoviskem a nabízel trávení dovolené v blízkosti slavných Mariánských Lázní. Byly vytvořeny procházkové trasy do okolí.

Nejoblíbenější trasa vedla ke stáčírně Grünské kyselky s výletní kavárnou „Am Almbrünnl“ v údolí Psího potoka pod Novou Vsí. Trasy vedly do údolí řeky Teplé, do kláštera, do Sangerbergu.

K známosti obce přispíval i ústav školských sester, ale také bohatá historie s množstvím sakrálních památek v obci i v okolí, kde se nalézaly sochy světců, polní kříže, boží muka, prastaré kamenné kříže, dávné popraviště, pamětní desky a pomníky.

Od podzimu 1919 do jara 1920 se budovalo elektrické vedení, které stálo 167 000 korun. Jedna přípojka do domu pak přišla na 40 000 korun. 7. dubna 1920 se konečně v Mnichově rozzářilo první elektrické světlo.

V roce 1920 byly v Mnichově kromě pivovaru dvě pily, patřily sem i čtyři mlýny a mnoho řemeslnických dílen. Stálo tu 125 domů, ale bylo to o 10 domů méně než v roce 1820 (viz graf v příloze), na rozdíl od Mariánských Lázní, které se během posledních sta let mnohonásobně rozrostly.

Důležitost města upadala a Mnichov se stával bezvýznamnou obcí. Obchodníci s chmelem, kteří do města přinesli bohatství, se odstěhovali do chmelařské oblasti na Žatecku. Zanikla mnohá řemesla jako barvíři, hrnčíři, provazníci, prýmkaři, mydláři, ale i hodináři. Počet domů se snižoval a po mnohých větších požárech se některé domy ani neobnovovaly a rodiny se odstěhovaly. Po požáru v roce 1891 bylo z 27 vyhořelých domů obnoveno pouze dvacet.

Ještě v roce 1922 trvala nouze, což lze vyčíst z dobových cen: kilogram másla 50 korun, metrický cent žita 300 korun, metrický cent pšenice 400 korun, boty 200 korun, oblek 800 korun, krychlový metr dřeva 300 korun.

V roce 1925 se konaly oslavy 200 let od dostavění kostela.

Roku 1928 založilo město několik komisí: finanční, lesnickou, daňovou, hospodářskou, policejní a zdravotnickou.

V létě roku 1934 při slavnostech německých obyvatel nebyla vztyčena česká vlajka, ačkoliv musela být při takových příležitostech vždy vyvěšena. Z incidentu se stala státní aféra a obecní radní, vedení školy a obyvatelstvo to těžce pocítilo. Starosta byl sesazen, obecní rada rozpuštěna a pánové byli trestáni pokutami a vězením. A byla dosazena úřednická správa, v čele s českým poštmistrem Ditrychem. V únoru roku 1936 se poštmistr Ditrych z Mnichova

odstěhoval, a tak přišel o své postavení. Komise však musela dále pokračovat a občanům Mnichova nebylo dovoleno zvolit si obecní radu a starostu.

Na podzim 1937 bylo zlepšeno zásobování vodou. Mnichov neměl díky svým dobrým pramenům a většímu počtu studní nikdy nouzi o vodu. Hlavní zásobovací zařízení bylo zbudováno na okraji obce za kostelem, vpravo od silnice na Prameny.

Druhá světová válka

Rok 1938 přinesl do obce napětí mezi německým a českým obyvatelstvem. Po mnichovské dohodě bylo zdejší sudetské území bez incidentů zabráno wehrmachtem (mezi 1. 10. 1938 a 10. 10. 1938). Čeští státní úředníci z Mnichova odešli a mohli si odvézt veškerý svůj majetek.

Hospodářství bylo opět oživeno, jak uvádí místní kronika, znovu byl chléb pro rodiny. V roce 1939 byl v Mnichově (Einsiedel) zřízen tzv. matriční správní úřad. Byla zde založena místní organizace Nacionálně socialistické strany. Když pak začala válka, bylo to pro mnichovské obyvatele trpkým překvapením.

V průběhu války zabraly jednotky SS továrnu na Magnesii, která zásobovala německé vojáky v Africe. Padlí vojáci z vesnice chyběli při pracích, které za ně musely provádět ženy. Později sem byli posláni zajatci z Polska a Francie jako pomocné síly. Klášterní škola byla zavřena, sestrám bylo zakázáno vyučovat a byla jim odňata i možnost péče o děti v sirotčinci a byly tam nasazeny síly z nacistické organizace.

Na Petrském náměstí bylo zbudováno nástupiště pro oddíly SA (Sturm – Abteilung), což byla milice nacistické strany. Z vesnice byly tři „politicky odlišně smýšlející“ osoby a dvě Židovky odvezeny gestapem do koncentračního tábora. Mnichovský kněz byl odveden do vyšetřovací vazby.

15. května 1942 vypukl v Mnichově opět velký požár. V noci z 15. června na 16. června začalo hořet mezi domy č. 90 a č. 91. Oheň se rychle šířil a zachvátil ještě 9 dalších domů s mnohými stodolami, stájemi a vedlejšími budovami. Vše shořelo na popel.

Z lázeňských měst se v té době stal lazaret pro německé vojáky. Do kláštera bylo umístěno 80 dětí z Porýní s učiteli a probíhalo zde i vyučování.

Na konci války táhly přes město dlouhé kolony Němců utíkájících před ruskou armádou. Brambory už nestačily a začínal hlad. Dne 7. května 1945 přijeli do Mnichova američtí vojáci. Jen několik kilometrů pod Mnichovem směrem na Bečov vedla demarkační linie mezi ruskými a americkými okupačními zónami.

Mnichovští Němci byli zbaveni domů a část byla odvedena do pracovních táborů ČSR. Byly sestaveny transporty a Němci začali být vysídlováni. Transporty z Mnichova vedly přes Mariánské lázně a Cheb do Německa. Obec byla nově osídlena českými obyvateli z Benešovska.

Mnichov po roce 1961

V roce 1961 se stal Mnichov členem sdružených zemědělských a lesních závodů Lázní Kynžvart. Závod Mnichov, jenž pod sdružení spadal, byl tvořen vesnicemi Mnichov, Sítiny a Rájov.

Roku 1963 byla k závodu připojena obec Prameny a celý závod Mnichov se v roce 1964 přejmenoval na závod Prameny. V roce 1964 byl ještě závod rozšířen o obce Louka a Nová Ves z okresu Sokolov. Celkově měl spolek k dispozici 3 000 ha zemědělské půdy, které obhospodařoval.

8. 11. 1963 se konalo zasedání MNV Mnichov a MNV Sítiny za účelem sloučení obou obcí. Zasedání se zúčastnili i Josef Drakoráda a Antonín Votava, zástupci okresního národního výboru z Chebu, kteří spojení vyslovili plný souhlas. Dne 27. 1. 1964 bylo společným zasedáním rad Mnichova a Sítin odhlasováno sloučení obcí. MNV Mnichov byl doplněn o dva členy ze Sítin.

7. 5. 1964 proběhlo slavnostní otevření kulturního domu vybudovaného v obci za 398 849 Kčs. Kulturní dům byl přestavěn z bývalého chudobince a bylo zde zbudováno jeviště, tělocvična, šatny, klubovna a knihovna. Na stavbě bylo odpracováno celkem 15 000 hodin brigádnických prací. Dále bylo v roce 1964 rozšířeno osvětlení v Mnichově na 16 svítílen a v Sítinách na 9. Toto rozšíření stálo 15 000 Kčs.

Roku 1965 bylo odstraněno několik domů v Mnichově a Sítinách, jež od války hyzdily obec. V Mnichově byly odstraněny domy č. p. 11, 14, 22, 26, 32 a 136, v Sítinách to byly domy č. p. 2, 5, 13, 21, 28, 29 a 30. Celkové náklady na demolice byly 300 000 Kčs. Dále byla započata oprava silnice Mnichov – Prameny, která byla dokončena roku 1967. Silnice byla narovnána a za 6 000 Kčs byla postavena autobusová zastávka.

V roce 1966 byla nákladem 80 000 Kčs opravena radnice a za 16 000 Kč opravila vodohospodářská správa veřejné studny.

V červnu roku 1967 uhořel do kostela kulový blesk a zničil celou elektroinstalaci. Roku 1968 se opravovala hřbitovní zeď, celkově oprava stála 6 000 Kčs. Začátkem listopadu téhož roku bylo zbudováno veřejné osvětlení se 17 výbojkami podél státní silnice a 6 běžnými světly. Náklad na stavbu byl 38 000 Kčs. Dále byly zvýšeny nízké důchody, a to až o 800 Kčs. Mateřská škola, jež působila v Mnichově od roku 1961, byla pro nedostatek dětí zavřena a budovu převzal zemědělský závod.

Ještě v roce 1969 je stále nedostavěna požární zbrojnice, jež zatím stála 14 817 Kčs. Provedla se oprava kostelní střechy za 46 829 Kč, kterou nakonec zaplatil výbor v Chebu, zrekonstruoval se štít pošty za 10 890 Kčs a bylo zřízeno pohostinství v kulturním domě (za 31 478 Kč). V témže roce se narodily tři děti, zatímco čtyři lidé zemřeli.

Roku 1970 – do 13. května – musí být v rámci akce Z hotová úprava chodníků podél silnice I. třídy, natření zastávky a úprava autobusového parkoviště.

V roce 1972 se opět začala opravovat pošta, škola, kostel a vybavení kulturního domu. Oprava školy stála 300 000 Kčs. Rada MNV se usnesla, že by měla být provedena oprava rybníka. Počet žáků v mnichovské škole je nízký, a tak je potřeba dovážet žáky ze Sítin. Byla provedena rekonstrukce kanalizace v Sítinách a byla tam postavena prodejna. Byla též opravena farní budova, a to nákladem 378 418 Kčs.

V roce 1973 je v souvislosti s 30. výročím osvobození naší vlasti od nacismu propůjčen obci titul „vzorná obec“. V únoru byla započata práce na mnichovské kanalizaci.

Roku 1974 je kolem Mnichova budováno potrubí s pitnou vodou pro Mariánské Lázně. Potrubí vede od Mnichovského potoka a počítá se s vybudováním jezu. Založila se též organizace Pionýr, kam je zatím přihlášeno 9 žáků a vedoucí funkci zastává ředitelka školy pani Gritzová. Dále se řeší problém špatného stavu památek a mumií, na kterých se díky hojnému navštěvování objevují plísňe. Byl odstraněn Mariánský sloup, který byl povalen a poničen traktoristou. V tomto roce byly veliké výtěžky z hospodářství, z kterých byl čistý zisk 41 373 Kčs. 23. listopadu byla dokončena oprava kostelních hodin. Devítitřídní škola se změnila na čtyřtřídní.

Rok 1975 znamenal opět mnoho změn. 1. ledna se k Mnichovu a Sítinám přidala ještě vesnice Rájov. Byla otevřena dětská lékařská poradna, která fungovala jednou za čtrnáct dní. Upravily se hroby sovětských vojáků a za 450 000 Kčs byla zbudována vodní nádrž, která se místo koupalištěm stala nádrží pro požární účely.

V roce 1976 byl zrekonstruován kinosál. Jinak se tento rok projevil velkým suchem, jež nikdo nepamatoval.

Roku 1979 byla po sedmi letech dokončena protipožární zbrojnice. Také odstoupil ředitel zemědělského podniku a občané si stěžují na romskou komunitu.

V květnu roku 1980 hustě pršelo a sněžilo, a tak byly odloženy jarní práce. Sokol v Mnichově měl 33 členů a byla otevřena mateřská školka. Proběhlo též sčítání lidí, domů a bytů. 76 % obyvatel má zaveden telefon a 37 % domácností má ústřední topení.

Roku 1981 bylo dostatek uhlí, a tak si každý mohl vzít libovolné množství. Dále v obci proběhlo čestné dárcovství krve.

Zaniklé stavby v historii

Je tomu již dávno, co stával v Mnichově špitál pro duševně choré, který byl zrušen roku 1635, a současně byly zrušeny dvě lázeňské budovy. Byly to budovy číslo č. p. 81 a 84. Dům č. p. 81 byl prodán 1687 Antonu Poppovi jako obytný dům. Ten pak přešel na Tomase Tremla a od něho na Martina Schmita, který v něm roku 1849 zřídil kovárnu.

Popisy zajímavých budov

Kostel sv. Petra a Pavla

Původně dřevěný kostel stál na dnešním místě kostela již v 13. století. V roce 1320 se uskutečnila jeho přestavba, kterou nařídil jeden z pánů z Gutštejna. Roku 1634 proběhla barokní přestavba již kamenného kostela, který byl poškozen při válečném napadení vojskem saského kurfiřta. Kostel byl v letech 1635 – 1637 zpusťšen švédským vojskem, které v kostele zřídilo stáje pro koně. V roce 1719 – 1725 byl zbudován nynější kostel, jehož stavitelem byl Braunbark z Teplé.

Kostel je barokní jednolodní s hranolovou věží. Původně byly navrženy dvě věže, ale pro nedostatek financí se postavila jen jedna. Na věži byla roku 1809 zřízena M. Frankem cibulová baň. Farní kronika se zmiňuje o ztraceném velkém Mariánském zvonu z roku 1539 a o dvou zvonech z roku 1606, které odlil zvonař z Ostrova nad Ohří Georg Albrecht. Jeden z nich visí ve zvonici kostela. Průměr zvonu je 80 cm, výška 76 cm. V poli zvonu se objevuje jediná kalvárie. Na dolejší obrubě zvonu jsou uvedena ve dvouřádkovém nápisu jména starosty obce a církevního otce.

Hlavní oltář byl v roce 1860 odvezen do Rájova, protože pro místní účely se zdál příliš malý, a ve stejném roce byl instalován novorenesanční oltář zasvěcený sv. Petrovi a Pavlovi. Na oltáři je obraz sv. Petra a Pavla od Wilhelma Kandlera z Prahy. Na stropě jsou fresky z roku 1905 od Františka Urbana a jeho manželky, které vytvořili jen za tři měsíce. Malovaná vitrážová okna jsou z konce 19. století. Dřevěná kazatelna z roku 1685 byla dovezena v roce 1782 z klášterního kostela v Chotěšově od truhlářského mistra Markuse Hiereta. Také stará kazatelna byla odvezena, a to do Otročina. V kostele jsou také dřevěné varhany z roku 1898 se znakem tepelského opata Alfreda Ambrože. Nachází se zde tableau s podobiznami všech papežů a zajímavostí je, že jsou patrně jen dvě taková na světě (to druhé je v Itálii).

Pod kostelem se nachází krypta, kde se pohřbívali občané Mnichova, kteří zaplatili 10 zlatých. V kryptě se roku 1784 přestalo pohřbívat. Dnes se tu nacházejí rakve (cca 50) s mumiiemi, které byly mumifikovány přirozenou cestou. V kryptě je mnoho kostí francouzských a švédských vojáků. Mezi pohřbívanými se údajně nacházejí dva členové hraběcích rodin z Prahy, které zajali francouzští vojáci (hrabě Pachta a Kolovrat).

Kolem kostela je starý zrušený hřbitov s empírovými a novogotickými náhrobkami z první poloviny 19. století, na kterém se nesmělo pohřbívat od roku 1895.

Fara a farnost

Vedle kostela se nachází jednoposchod'ová barokní fara, která byla postavena v roce 1710.

V roce 1794 nechal přistavět opat Robert hospodářské budovy. Nad vchodem je erb kláštera s letopočtem 1710. Na vnitřním vchodu do budovy je letopočet 1782. V přízemí je dřevěná socha sv. Rocha, na schodišti se nachází barokní socha Ecce Homo z 1. poloviny 18. století. V patře fary jsou umístěny tři velké obrazy premonstrátů z 18. století.

Faře náležely pozemky, které byly málo úrodné, proto opat kláštera Teplá Johannes Becher koupil v roce 1630 od Mathese Lerecha ze Sítiny jeho dvorec a věnoval ho farnosti, aniž by za to žádal závazky nebo odvody.

V roce 1813 měla farnost 1 803 věřících a kolem roku 1930 jich bylo 2 500. Do farnosti patřily až do roku 1784 obce Rauschenbach (dnes Sítiny), Pfaffengrün (dnes Popovice), Paslas (dnes Bohuslav) a Kschiha (dnes Číhaná). Obyvatelé těchto míst byli v Mnichově pokřtěni, biřmováni, oddáváni a často byli pochováni na mnichovském hřbitově. Teprve v 18. až 19. století měli obce Sangenberg (dnes Prameny), Grün (dnes Louka) a Rojan (dnes Rájov) vlastní farnosti.

Klášter a dívčí škola

Zakladatelem byl Marian Heintl, který v roce 1854 položil základní kámen. 13. června 1856 byl klášter slavnostně vysvěcen kardinálem Schwarzenbergem z Prahy.

Začátkem třicátých let povolil pražský arcibiskup pořádat v mnichovském kostele předávání řádových rouch a slavnostní uvádění nově přijatých řádových sester do řádových funkcí. V letech 1932 a 1937 následovaly přístavby kláštera a jeho hospodářských budov a staveb pro zemědělství.

Klášter byl oporou pro chudé lidi a občany bez vlastního příjmu z Mnichova a okolí. Ti mohli u brány kláštera v poledním čase dostat teplé jídlo.

U kláštera byla postavena také dívčí škola, která 10. července 1873 dostala ministerským výnosem statut veřejné školy. V roce 1912 byla ze dvoutrídni změněna na osmitřídni lidovou školu, pětitřídni a trojtřídni měšťanskou školu. Roku 1926 bylo nutno tento ústav rozšířit a vedle budovy byla postavena nová budova pro odbornou školu pro ženy. V roce 1932 byla připojena další čtvrtá třída měšťanské školy.

Klášterní sestry vyučovaly angličtinu, francouzštinu, češtinu a mnoho hudebních oborů. Vyvrcholením školního roku byly pro žákyně výstavy uměleckých řemesel a přehlídky divadelních představení.

Po připojení území Mnichova k Německu v roce 1938 byly školské sestry zbaveny práva vyučovat a nesměly provádět žádné vyučování, čímž se třídy dívek a chlapců spojily, a proto byly třídy přeplněny, což působilo obtíže. Vedení celé spojené školy převzal Rudolf Schöttner. Klášterní sestry našly zaměstnání na různých farních úřadech v okolních obcích a

později byly pracovně nasazeny v lazaretech lázeňských měst, přesto dále pomáhaly v klášteře nemocným a rodinám s mnoha dětmi. V posledních válečných letech byly z německého území těžce postiženého bombardováním evakuovány děti, a tak do kláštera přišlo 80 takových dětí. Sestry pečovaly o tělesné blaho těchto dětí. V roce 1946 byly setry odsunuty a v Bavorsku si našly nové útočiště.

Radnice

Barokní radnice stojí ve východním čele náměstí. Byla postavena v roce 1693, v letech 1725 – 1730 byla přestavěna, její půdorys je obdélný. Radnice o jednom patře má vprostřed střechy cibulovitou zvoničku. Okna v přízemí i v patře jsou se zalamovanými šambránami. V patře lze na stropě nalézt zbytky štukatur. Při vchodu leží půlválcový pranýř, jenž sloužil k trestání lidí.

Mnichovské osobnosti

Jošt z Mnichova (Jobst von Einsiedel)

Jošt žil v 15. století, narodil se roku 1420 v Mnichově. Byl to německý diplomat, který se nazýval Jobst von Einsiedel. Pracoval jako tajemník Jiřího z Poděbrad, a když byl zvolen Jiří roku 1458 českým králem, Jošt se stal osobností evropské politiky. Studoval v klášteře v Teplé. Uměl mluvit českým jazykem, a tak byl velmi vhodný pro česká knížata, která neuměla německy. Ze stejného důvodu pracoval v letech 1450 – 1454 pro pány Aleše a Petra ze Sternbergu, kteří pobývali v Bečově. Roku 1454 se stal tajemníkem říšského správce Jiřího z Poděbrad, pro kterého byl nepostradatelný, protože Jiří špatně ovládal německý jazyk. Jošt doprovázel správce většinou na jeho taženích po Moravě, ve Slezsku a v Rakousku. Když byl Jiří z Poděbrad roku 1458 korunován českým králem, stal se Jošt královským sekretářem. Král daroval Joštovi za jeho služby zámek a statek Týřov u města Pürglitz a povýšil ho do rytířského stavu. Byl katolík a problém neviděl ani v husitském přesvědčení krále Jiřího. Po smrti krále Jiřího z Poděbrad se stal králem české země polský král Vladislav. Jošt zemřel mezi 50. a 60. rokem svého života, tedy kolem roku 1475.

Johann Josef Hubl (1697 – 1771)

Johann Josef Hubl po sobě zanechal deník o všech mnichovských událostech, které se tu staly za jeho 43letého působení ve funkci městského písaře. Deník se stal důležitým zdrojem při psaní kroniky. Johann byl také otcem opata Raymunda Hubla. Zemřel v roce 1761 ve svém domě č. 39.

Rittmeister Peter Christl (1762 – 1834)

Studoval na lyceu kláštera Teplá, dále u Piaristů ve Schlanu a nakonec v Praze. Při jeho pokusu odjet do Ameriky ho ve Švábsku chytili rakouští verbíři. Vstoupil do dragounského

pluku Waldeck a pak se dostal k regimentu č. 1, kde se po roce stal strážmistrem a pro udatnost v koalických válkách s Francií byl povýšen na důstojníka. Po míru v Lunéville (1801) byl jmenován rytmistrem. Jeho strýcem byl opat kláštera Teplá Reitenberger a dovolil mu lovit na pozemcích kláštera.

Velice tuhá zima 1811 – 1812 vyhubila skoro všechnu divokou zvěř, a tak se začal zabývat psaním svých pamětních zážitků a započal se sběrem podkladů pro sestavení dějin rodného města. Zpracoval více než 40 foliantů z archivu kláštera Teplá a prostudoval i pamětní knihy převora Šilinga o letech 1192 až 1621 a deníky městského písaře Johanna J. Hubla. Dále posbíral ústní podání a dal dohromady spis o 1180 stránkách a předal ho roku 1814 opatovi kláštera Reitenbergerovi.

Peter Christl byl pohřben na starém hřbitově svého města. Bohužel žádný kámen neoznačuje jeho hrob.

Opat Raymund Hubl (†1801)

Raymund Hubl byl synem písaře města Mnichova. V roce 1795 nechal za 6 000 zlatých nově postavit chlapeckou školu ve městě, ale jinak svému rodnému městu neprojevoval žádnou lásku. Naopak, 9 let vedl s Mnichovem spor o práva prodeje piva a způsobil městu mnoho těžkostí, ale byl dobrým správcem kláštera Teplá.

Theodor Krüttner (1814 – 1893)

Učitel a hudebník, od roku 1842 do roku 1882 hudební ředitel v Mariánských Lázních. Komponoval církevní hudbu, houslové koncerty, přede hry, dirigoval mužské sbory atd. Podnikl mnohé koncerty v zahraničí i doma. Čestný člen hudebního spolku Praha, byl přítelem Richarda Wagnera.

Johann Schlesinger (*1819)

Učitel a skladatel, psal převážně církevní hudbu, hudební vychovatel, předseda tepelského spolku učitelů.

Jousef Hacker (1832 – 1910)

Akademický malíř, vytvořil mnohé oltářní obrazy a stropní malby v kostelech na Chebsku, byl členem městského kolegia Mariánské Lázně a byl také činný jako kronikář a národopisec.

Gustav Zeidler (1839 – 1905)

Úspěšný obecní politik a po mnoho volebních období městský radní a člen městského zastupitelstva v Mariánských Lázních. Založil mnohé dobročinné nadace, jeho rodiště Mnichov ho jmenovalo čestným občanem.

Adam Friedrich (*1850 v Písku)

Zemský soudní rada v Mariánský Lázních, zakladatel léčebného ústavu úředníků v Mariánských a Františkových Lázních a v Karlových Varech a okresního sirotčince v Mnichově. Čestný občan Mnichova, nositel řádu císaře Františka Josefa I. .

Richard Reitzner (1893 – 1962)

Učitel a politik, člen Německé sociálně-demokratické strany v ČSR, zástupce zemského prezidenta SPD v bavorském Mnichově, od roku 1949 člen spolkového sněmu, státní sekretář pro otázky uprchlíků v Bavorsku, vedoucí péče o uprchlíky ze Sudet v Londýně.

Karl Simon (*1925)

Právník a obhájce, od roku 1969 spolkový ředitel Sudetoněmeckého svazu, nositel Spolkového kříže.

Pomníky

Svatopetrský sloup

Svatopetrský sloup, o celkové výšce 45 m, byl postaven na Svatojetské náměstí v Mnichově v roce 1833 rytmistrem Petrem Christlem, městským písařem Mnichova.

Kamenný sloup

Na výzdobě tohoto sloupu, který stával vlevo od silnice z Mnichova do Rájova, spolupracovali A. Gnirs (1932) a F. X. Kunrát (1963).

Krüttnerův pomník

Tento pomník postavil v roce 1903 poblíž fary mnichovský pěvecký spolek u příležitosti 25. výročí svého založení mnichovským rodákům a slavnému dirigentu lázeňského orchestru Theodoru Krüttnerovi. Poškozený a povalený pomník byl v roce 1963 nalezen F. X. Kunrátem. Dnes je na místě pouze podstavec.

Pověsti

Pověst vypráví, že se v okolí Mnichova ztratil princ Siardus a ten se podle jedné verze modlil a slíbil bohu, že když najde lidi, tak postaví kapli a poustevnu.

Druhá veze říká, že měl převzít vládu, a tak utekl a postavil poustevnu. A zbytek života prožil jako bohabojný poustevník. Když umřel, pohřbili ho do stříbrné rakve 50 metrů od kaple. Na tomto místě byla postavena socha. Později se socha, kaple i poustevna rozpadly. Lidé, kteří šli s ním, založili později město na území dnešního Mnichova.

Dle jiné pověsti byl dříve prý Mnichov pod kopcem, ale přišel mor, cholera a tubera. Většina lidí zemřela. Pak prý přišel mnich z nedalekého kláštera a lidi odvedl na místo dnešního Mnichova a podle něho se vesnice jmenuje Mnichov.

Výpovědi starousedlíků

Jak jsem se již zmínil v úvodu, část naší práce zahrnuje i zpracování výpovědí starousedlíků. Rozhovor s takovým starousedlíkem vypadal zhruba takto: tazatel měl předem připravené otázky (viz přílohy), které ho však nijak nesvazovaly, ale pouze napomáhaly starousedlíkovi držet se historické podstaty. Celý rozhovor byl přitom nahráván na diktafon. Poté co skončil, byl doslovně přepsán. Tuto verzi rozhovoru můžete najít v přílohách.

Doslovným přepisem však naše práce neskončila. Bylo ještě zapotřebí, aby byl rozhovor přepsán do literárně čtivé formy. Proto byl vytvořen ze starousedlíkových odpovědí jeho životní příběh. Takto zpracovaný rozhovor si můžete přečíst již pod tímto textem.

Starousedlík č. 1

Jméno: Ladislav Bělina

Věk: 64 let

Povolání dříve: traktorista a zemědělský technik

Povolání nyní: důchodce

Datum narození: neuvedeno

Bydliště: Mnichov

Rozhovor vedli: Petra Kodišová a Martin Míčka

Rozhovor zpracovali: Petra Kodišová a Jaroslav Burdych

Jmenuji se Ladislav Bělina. Narodil jsem se v roce 1940 v Benešově u Prahy. Moji rodiče byli zemědělci. Matka pocházela ze Slovenska a otec byl Čech, takže moje rodina je napůl z Čech, například z Chebu, Kynšperku, Ústí nad Labem, a napůl ze Slovenska. Mám starší sestru, která později vystudovala medicínu. Dětství jsem měl pochmurné, protože rodiče nebyli moc bohatí. Odmala jsem jim musel se setrou pomáhat v zemědělství. Do školy jsem chodil do Mariánských Lázní, potom jsem vyšel školu, ale nedostal jsem se nikam do učení. Přes zimu jsem si vždy práci našel, ale jakmile přišlo jaro, tak mě odtamtud vyhodili a já musel pomáhat rodičům v zemědělství. Maturitu jsem si udělal později dálkově. Povoláním jsem byl traktorista a zemědělský technik a s tímto jsem šel do důchodu. Se svojí ženou jsme se brali tady ve vesnici u kostela a oženili se tady také má dcera i syn. Cizím jazykem se nedomluví již nikde, protože jsem to už zapomněl. Ve škole jsem se naučil ruštinu, od matky slovenštinu. Německy jsem se nikdy nenaučil, i když sem Němci pořád jezdí. Náš dům postavili Němci a potom ho zdědila moje žena napůl se svým bratrem. Doma jsme chovali dobytek jako prasata, krávy, kozy, slepice a králíky. Pěstovali jsme obilí, brambory, zeleninu a různé ovoce. To jsme měli pro svoji vlastní potřebu a jako krmivo pro zvířata. Obilí jsme skladovali na půdě, aby nezabíralo místo v domě. V zimě se chodilo pracovat do lesa, dříve s koňmi a dneska je na to technika. V zimě je tady vždy dost sněhu, takže práce je také dost. A dralo se i peří. Ženy se vždy u někoho sešly a draly peří a povídaly si u toho.

Ve vesnici je kostel sv. Petra a Pavla a k němu je připojena i fara. Do kostela lidé už nechodí, protože tady není farář, ten odešel kolem roku 1990 a teď sem dojíždí z Teplé. V kostele se už vůbec nezvoní. Dříve to měla na starosti římskokatolická církev, ti se o to hezky starali. Nyní to mají premonstráti a ti se o to moc nestarají, takže kostel je skoro na spadnutí, vždycky opravují jenom to nejdůležitější. Když chce někdo zařídit pohřeb, tak je s tím moc vyjednávání, ale potom ho udělají. Obřad se udělá v kostele a potom se jde průvodem na hřbitov a tam se uloží do země. V moderní době se nebožtík odveze do Mariánských Lázní a tam se spálí a později se také uloží do země. Svatby se konají tady v kostele.

Kdysi tady byl lékař a měl tady i vlastní ordinaci. Tam ordinoval, ale časem se přestěhoval do Mariánských Lázní. Škola tady také byla, ale ta byla později zrušena. Teď je zde ze sociálních budov jenom ústav sociální péče. Pracují tam civilní pracovníci nebo ženy. Dříve tu byl klášter a pracovaly tam jeptišky. Po válce za každou jeptišku dali jednoho civilního zaměstnance. Bylo tady také JZD a tam pracovali mí rodiče, protože kdyby tam nepracovali, tak by se museli vystěhovat z Mnichova. Později z toho udělali Státní statky Sokolov, ze kterých rodiče potom odešli do důchodu. Dále tady byl jeden mládežnický spolek (SSM), tam později děti přestaly chodit, tak to převzal sbor hasičů. S nimi děti chodí na různé soutěže, které se pořádají. Požárníci tady v Mnichově jsou už 125 let, ale obnovené to je tak 56 let. Divadlo se tady dřív hrálo v kulturním domě, tam je totiž postavené jeviště. Pak se na radnici postavil kinosál, kde se promítaly různé filmy až do roku 1991, potom si každý domů pořídil video, tak ten kinosál zrušili a teď se tam konají společenská shromáždění.

Mnichovskou dohodu si nepamatuji, protože jsem byl malý chlapec. Partyzánská činnost tady v Mnichově nebyla, spíše tady byla protistátní činnost. Totálně nasazen jsem nebyl, ale z vesnice bylo mnoho lidí totálně nasazených. Všichni už většinou zemřeli, ale jeden zůstal ještě naživu. Pan Karel Brtník, ten byl totálně nasazený. Letecké nálety tady také nebyly, ale kousek odsud v Rájově jeden byl, tam shořela půlka vesnice. Také si pamatuji výměnu měny v roce 1953. Když jsem jel autobusem do Mariánských Lázní, tak tam byl řidič Tobiáš a měl takovou kabelu narvanou celou penězi. Peníze se válely v té době snad všude. Když se rozdělilo Československo, tak nás se to tady zase tak moc netýkalo, akorát lidé si stěžovali, že tím bude trpět tolik lidí.

Nevím, na co bych měl rád vzpomínat. Ono těch hezkých chvil moc nebylo, a když ano, tak hodně málo, ale nerad vzpomínám na to, že když jsem byl malý chlapec, tak jsem musel hodně pracovat. Myslím, že v naší vesnici byl nejmávanější pan farář Škach a v současné době asi pan starosta. Lepší by bylo, kdyby nevládly tolik peníze. Když vládnou peníze, tak to nikam nevede. Alespoň, že ty sousedské vztahy tady máme dobré.

Starousedlík č. 2

Jméno: pan Brtník

Věk: 83 let

Povolání dříve: myslivec

Povolání nyní: důchodce

Datum narození: 26. 10. 1921

Bydliště: Mnichov

Rozhovor vedli: Petra Kodišová a Martin Míčka

Rozhovor zpracovali: Martin Míčka, Jakub Mařík

Narodil jsem se 26. 10. 1921 v Horní Vsi, to je v okrese Kamenice nad Lipou na Vysočině. Bylo nás dvanáct dětí, dvě umřely ještě jako malé, deset nás přežilo a teď už nás zbylo jen pět. Jeden bratr bydlí u Benešova, druhý ve Třech Sekerách a další taky v Javorníku na Slezsku. Já jsem z těch pěti nejstarší. Do školy jsem chodil do Horní Cerekve, ale pak jsme se odstěhovali do Polabí a tam jsem školu dochodil. Byl jsem pokřtěný, ale teď už nevěřím. Jako 21. ročník nás ve čtyřicátém druhém roce náš ministr školství nabídl Hitlerovi. A tak jsem na své narozeniny odjel jako totálně nasazený do Rakouska, kde jsem pracoval nejdříve v kuchyni a pak jako topič.

Po válce, když jsem se vrátil, jsem si namluvil svoji nastávající. To bylo v Kladrubech. A odešli jsme do pohraničí, kam nás zvali budovat. To bylo v roce 1946. Dostal jsem hospodářství na čísle popisném 126, to už ale nyní nestojí, je tam místo toho hřiště. Tam jsme měli taky svatbu. Sňatek byl 29. 1. 1949, ale protože to bylo po válce a to ještě fungoval lístkový systém, tak dali její rodiče maso z prasete a sehnali jsme i víno z Rájova. Celkově máme čtyři syny. A ten nejmladší s námi bydlí. Tenhle dům, co mám teď, jsem koupil před demolicí a sám jsem ho opravil. Když byli ještě kluci malí, tak tu ještě byla škola, dvoutřídky. Fotbal jsme hráli u hřbitova, a potom se postavilo hřiště, to tu je deset let. Opravili jsme kulturní dům a brigádničili jsme taky v lese, protože jsem byl myslivec. Jinak já jsem pracoval v hospodářství.

Chovali jsme králíky, prasata a hejna hus, ze kterých vždycky při draní mamka udělala peřinu pro každého kluka. My jsme pěstovali hodně brambory, ale bylo tu taky žito, pšenice,

oves, ječmen, řepa a tuřín. Mechanizace tu zpočátku vůbec nebyla, později přišly nějaké kombajny, ty byly v místním státním statku, který také jednou vyhořel. Jinak jiné živelné katastrofy tu nebyly. Svátky se tu slavily tak akorát velikonoce, vánoce a pak pouť na svatého Petra a Pavla. Ta se slavila, když tu byl ještě farář, to byl hodně vážený člověk. Za něj se ještě zvonilo a on taky organizoval náboženské vyučování pro děti na faře. Byl to římskokatolický farář Václav Škach, ale odešel už asi v osmdesátém roce. Jinak třeba na půlnoční mši sem jezdili i z Mariánských Lázní.

Z kultury tady byli taky ochotníci, kteří hráli třeba od Stroupežnického Furiaty. A o svátcích do roku 1980 na radnici promítalo kino. Tradičně tady taky byli myslivci a sbor hasičů. Když sem byli nastěhováni cikáni, tak to tu devastovali, zplundrovali dům a šli zase dál, ale Romové, kteří jsou tady teď, jsou solidní lidé. A celkově sousedské vztahy jsou dobré a nepřátelské vztahy tu nebyly. A ohledně takového technického zajištění, tak telefon sem byl zaveden už za Němců a telefonní budka je na návsi. Vodovod není dodnes, voda tu byla rozvedena do takových kašniček, autobus sem začal jezdit někdy v roce 1949, do nemocnice se jezdilo do Mariánských Lázní a staří lidé se tu vždy starali sami o sebe. Po válce jsem volil komunisty, ti pak měli propagandu v kulturáku. Když byla výměna měny, tak jsme to prostě šli vyměnit do Mariánských Lázní, kurz byl 1:50, nás se to ale moc netýkalo, protože jsme nikdy moc peněz neměli.

V roce 1968 to probíhalo normálně, po hlavní silnici projížděly tanky. Tady nebylo vůbec nic. A normalizace tady probíhala taky klidně. A listopad 1989, ten se nás také vůbec nedotkl. Teď tu jsou politické strany KSČM a ČSSD. Mě se ale politika netýká. Nerad vzpomínám na to, že jsme museli chodit do JZD, naopak rád vzpomínám na mládí, když jsem měl ještě elán. Jediné, co bych změnil, jsou vztahy mezi lidmi, nejsou špatné, ale mohly by být lepší. A poděkování by si zasloužili lidé, kteří tu něco vybudovali, na které se často zapomíná.

Starousedlík č. 3

Jméno: František Antonín Babka

Věk: 77 let

Povolání dříve: seřizovač strojů na náboje, traktorista a zemědělský technik

Povolání nyní: důchodce

Datum narození: 26. 1. 1927

Bydliště: Mnichov

Rozhovor vedl: Ondřej Svoboda

Rozhovor zpracovali: Jakub Mařík a Ondřej Svoboda

Já jsem se narodil 26. 1. 1927 v Postupicích u Benešova. Dětství jsem měl pěkné. Měl jsem sestry a bratra, ale byla bída, a tak jsme si nemohli vyskakovat. Maminka brala 70 korun na den a tatínek 90 korun. Všechno bylo za pár korun, ale stejně to bylo málo. V létě jsme chodili naboso a s kamarády jsme pořád něco podnikali. Když byla někde otevřená zahrada, tak jsme tam vlezli. Do školy jsem dojížděl do Vlašimi, ale pak jsme se tam s rodiči přestěhovali. A tam už jsem byl dlouho.

Vyučil jsem se obkladačem a cementářem a za války jsem pracoval ve firmě na náboje. Jenže stala se taková hloupost, kvůli které jsem byl totálně nasazený. Já jsem dělal seřizovače strojů, jenže u těch strojů dělaly ženské, tak jsem si řekl, že ty stroje pohlídají, no a najednou za mnou přišel šéf, že se přece kvůli mně nenechá zavřít. Tak jsem se ho ptal, co se stalo, no a

v tom stroji se ulomila špička, která dělala špičku náboje a celou noc to dělalo zmetky. Tak jsem musel okamžitě z dílny pryč. Ale v dalším zaměstnání to bylo daleko lepší, ale byl jsem tam jen chvíli, protože pak si pro mě přišli dva pánové a odvedli mě. No a já jsem byl v Olomouci na tom Svatém kopečku. Dělal jsem zákopy a stavěl bunkry. Očesával jsem stromy do 170 centimetrů, aby vojáci viděli z jednoho konce lesa na druhý. A to jsem dělal do doby, dokud to v Praze nevzalo konec. Ještě si pamatuji, jak když jsme odjížděli, tak jsme jeli na střeše vlaku, protože byl úplně narvaný lidmi. To všechno odtamtud šlo. To byl poslední vlak, kdybychom se opozdili, tak bychom se už nedostali. Po válce jsem nastoupil na vojnu. A tam mě učili rusky.

Na vojně jsem právě jezdil s traktorem. Byl jsem u vojáků 15 let. Má manželka dělala tady v ústavu. Tady jsem ji taky potkal a s ní mám tři kluky a holku. Potom, co jsem skončil u vojáků, tak jsem začal jezdit tady pro ústav. Protože v Sítinách byl traktorista a tady nebyl. A všichni tady pracovali buď v ústavu, anebo v JZD. Ale nic moc se tady nedělo.

V zimě se chodilo bruslit tady na hasičskou nádrž a v létě se hrával fotbal, ten se vždycky hrál tady za hřbitovem, ale to si lidi stěžovali, a tak jsme tady postavili fotbalové hřiště na močále, co byl vprostřed vesnice. Dále jsme stavěli tu hasičskou nádrž, ona to vlastně původně neměla být nádrž, ale koupaliště, ale tekla tam špinavá voda, tak se z toho udělala hasičská nádrž. Taky jsme stavěli čekárnu na autobus a přestavovali kulturní dům, to bylo v rámci té akce Z. A v tom kulturním domě se dělaly vždycky oslavy od ROH. A ty byly vždycky dobré. To se slavilo i několik dní. Vždycky dožínky. Ale pak udělali nejhorší, co mohli, dali to naše JZD pod Sokolov. Takže tady to začalo skomírat. Třeba když se tady postavila nová sušička, tak ji do druhého dne odvezli do Sokolova.

Jinak jsme tu slavili poutě. To když tu byl ještě kněz, tak to organizoval. A to bylo vždycky slávy. To začalo u kostela, obešly se všechny okolní vesnice a nakonec bylo pohoštění na faře. Ale dneska tu už kněz není. Jinak takové ty oslavy KSČ, tak to tady moc nebylo. Tady se dělaly jen ty, co se musely, a ostatní ne. Jinak se sem jezdili koukat lidi na ty mumie, co jsou pod kostelem, ale po čase se na nich začala objevovat plíseň, a tak se tam zakázalo chodit. Já se ani nedivím, protože tady byl farář, který za den obrátil i pět šest autobusů, a to tam všechno prošlo. No a ani s doktory to tady nebylo špatné. Ti sem jezdili každý týden. Měl tam být i zubař a veškeré služby, dokonce i ordinace, ale nakonec se z toho udělaly byty. A tak tu byly jen vinárny a pohostinství a ty tu jsou dodnes.

A v sedmdesátém sedmém roce mi umřela žena. Ona měla ledvinovou koliku a nějak se nachladila, a tak jela do nemocnice. Tam ji doktoři dali nějakou silnou injekci, ale ona měla slabé srdce a to nevydrželo. Na to nerad vzpomínám ještě dnes.

Metodika

- 1) Zdokumentovat historický vývoj obce s důrazem na historii 20. století – výpovědi pamětníků viz bod 3, informace z kronik, informace z knih a map (knihovna, archiv).
- 2) Popsat historické památky a historicky zajímavé objekty – popis objektů (fotografie, sesbírané obrázky, popis interiéru, popis exteriéru, půdorys).
- 3) Sesbírat pověsti a výpovědi pamětníků – kladení předem připravených otázek a nahrávání na kazetu (metoda oral history) a doslovný přepis rozhovoru, podle možností 3 pamětníci.
- 4) Ze získaných informací vytvořit práci ve stylu průvodce historií, se zaměřením na 20. století.
- 5) Porovnávání dobových a současných fotografií – dobové snímky získáme od místních obyvatel nebo z archivů a knihoven.

Cíle

- 1) Vytvořit průvodce historií obce.
- 2) Nabídnout obecnímu úřadu sborník v tištěné a elektronické podobě (možnost umístění na webové stránky).
- 3) Podle možností uveřejnit novinový článek.
- 4) Vytvoření webové prezentace naší práce s možností downloadu průvodce.

Použitá literatura

Gnirs, A. *Topografie*.

Hubl, I. *Erinnerungen an Einsiedel* (Vzpomínky na Mnichov). Soukromé vydání: 1971

Christl, P. *Chronik der Stadt Einsiedel* (*Kronika města Mnichov*).

Klement, F. *Der Politische Bezirk Tepl* (*Politický okres Teplá*). 1882

Profous. *Místní jména III*.

Hamelika ročník 23. Mariánské Lázně: 5. 11. 1999

Kronika města Mnichov

Pamětní kniha, obec Mnichov okres Mariánské Lázně.

Závěr

Předem stanovených cílů se nám nepodařilo dosáhnout. Zejména se jedná o zaměření na historii 20. století, protože jsme při zpracovávání pramenů zjistili, že kroniky města nejsou úplné.

Kronika, ze které jsme měli možnost čerpat, byla vedena až od roku 1962. Ze starších kronik nebylo možno čerpat, protože jsou uloženy v Chebském archivu v oddělení s omezeným přístupem. Kromě toho zápisy z let 1945 až 1962 chybí úplně. Proto jsme se nemohli zaměřit přímo na 20. století, protože jsme měli k dispozici malé množství pramenů k tomuto časovému intervalu.

Jediné, co vám může přiblížit dobu poválečného Mnichova, jsou výpovědi starousedlíků, kteří sem v této době přicházeli.

Z technických důvodů jsme se museli rozloučit s většinou fotomateriálu, včetně starších naskenovaných fotografií. Tento problém se snad vyřeší a elektronická podoba našeho sborníku je bude obsahovat.

*Ondřej Svoboda
kapitán*

English resume

There were five people in our group. We explored the history of Mnichov, descriptions of the important buildings (for example: the church, the rectory, the cloister) and their history. We talked to old people, who had recollected the history of this town. The objective of our work was to make the guide about history of Mnichov.

Přílohy

Počet obyvatel a domů v letech 1654 – 2004 (tabulka a graf)

Otázky pro starousedlíky

Doslovný přepis rozhorů se starousedlíky

Obrazová příloha

Tabulka počtu obyvatel a domů v letech 1654 – 2004

(obyvatelé připojených vesnic Rájov a Sítiny nejsou do našich dat zahrnuti)

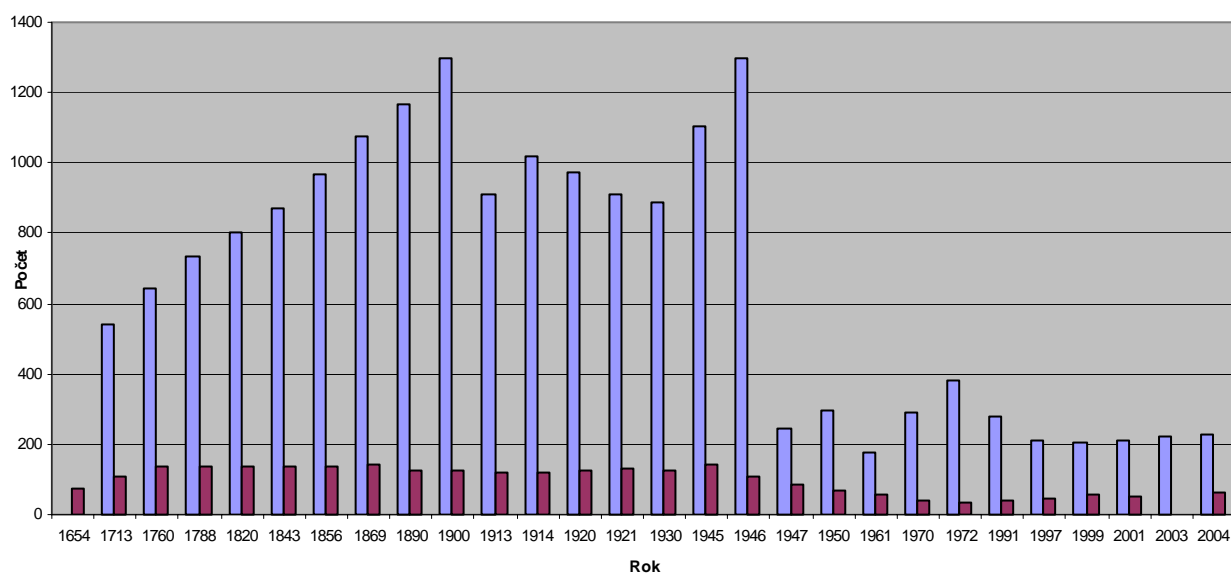
rok	počet obyvatel	počet domů
1654	®	74
1713	543	109
1760	®	136
1788	®	137
1820	®	136
1843	870	136
1856	®	135
1869	1074	143
1890	1166	®
1900	1300	®
1913	913	®
1914	1020	®
1920	®	125
1921	913	129
1930	888	®
1945	®	144
1946	1300	®
1947	245*	®
1950	296	71
1961	177	®
1970	288	40
1972	380**	®
1991	280	40
1997	210	®
1999	204	®
2001	208	®
2003	223	®
2004	227	61

® Údaje nebyly k dispozici.

* Velká změna počtu obyvatel je způsobena vysídlením německých obyvatel.

** Nárůst obyvatel je pravděpodobně způsoben rozhodnutím vlády o zákazu kočování romského obyvatelstva.

Počet obyvatel a domů v letech 1654 - 2004

Legenda:
počet obyvatel
počet domů

Otázky pro starousedlíky

❶ Vesnice

1. 1 (Strukturní) data

Velikost vesnice, nadmořská výška, podniky, komunikace, ulice (cesty), hlavní ulice, dopravní obslužnost, rybníky, sportovní hřiště, kluziště, kostel (kaple) – zvonění, mše, kapličky a křížky, odkud se brala (bere) voda, čím se topilo (topí), uspořádání vesnice, hospodářské budovy, obchody, řemeslníci, porodní bába, lékař, učitel.

1. 2 Sociální rozvrstvení a hierarchie

Vlastník (ředitel) statku, sedláci, malorolníci, příležitostní dělníci, řemeslníci, čeledíni, pracovníci. Třídní vztahy, rozdílné životní šance, prostorové dělení (horní místo, prostřední místo, vnější místo). Kdo je nejváženější? Kam patří váš dům? Společenský styk a vlastní sociální role, vzdělávání, sociální síť práce, vytváření frakcí ve vsi, sociální skupinové budovy (Jaké podmínky musí občané splňovat a na jak dlouho je pobyt?), nepřátelství. Existuje vylučování ze skupin? Kde vznikají konflikty ve vesnici (O co jde?)? Jaký je tlak na vybočující konfliktní osoby? Kdo a proč chodí před soud?. Dělení na typy (pracující, obchodníci, přistěhovalci, usedlík). Jiné národnosti ve vsi. Jak se zachází se zde přítomnými cizinci (Židem, Romem...)?

1. 3 Sociální vztahy

Spolupráce a výměna, nutnost spolupráce, společné úkoly – sousedská pomoc, cesty, ulice, obecní lesy (pozemky), sklizeň, úrody, vinobraní, nákupní a prodejní sdružení, mlékařství, požárníci. Role darů, sociální péče, péče o nemocné, pomoc při porodech, činnost lidových léčitelů.

1. 4 Politika a spolky

Starosta, obecní sluha, politické strany (V jaké jste vy?), volby, volební propaganda KSČ (kde bylo konání propagací, kdy?). Vedení obce, zacházení s mládežnickými spolky (Skaut, Junák), tradiční spolky (vznik?), návaznost, kritéria pořádku, stanovy spolků, jejich řízení.

1. 5 Svátky a kultura

Poutě (kolotoče), divadlo, vesnické svátky, kino, zvláštní zvyky nebo tradice. Jaké významné svátky se slavily?

1. 6 Kostely a náboženství

Farář, poutní místa, procesí, kostelní kázání, návštěvy kostela, místo sociálního řazení (nebo nacionálního smýšlení), pohřby, náboženské vyučování.

❷ Osobní data

2. 1 Osobní data

Datum narození, rodiště, rodinné poměry, dětství, škola, sňatek, povolání.

2. 2 Rodina a příbuzní

Významné osoby z rodiny a příbuzných. Bydleli příbuzní ve vesnici, nebo jinde? Kde ještě? Křest a birmování, vzájemná pomoc. Sousedé, kamarádi, lásky, mimomanželské vztahy,

etnické rozdíly. Koho jste si vzal? Kritéria pro svatbu? Konala se svatba ve vesnici, nebo jinde? Kde? Znalost cizího jazyka (aktivně/pasivně). Kde jste se ho naučil? Mluvíte někdy cizím jazykem ve vsi nebo v okolí?

2. 3 Dům

Jak vypadá váš dům? Jak je velký? Kdo ho postavil? Co jste pěstovali nebo chovali (víno, obilí, brambory, cukrovou řepu, ovoce a zeleninu, dobytek)? Vedlejší výdělek, samozásobitelské hospodářství (vesnice), skladování, další zpracování, prodej, organizace práce, pracovní proces, pracovní místa v domku (generace a rod), práce dětí, práce čeledínů, zaopatření starých osob, sezónní pracovníci, denní pracovníci, zimní práce, dům jako zdroj životního zázemí, stoly k sezení. Kdy se debatovalo, kdo kdy smí a nesmí opustit dům? Kdy byly hlavní domovní dveře otevřeny? Kdo je zavíral? Kdy? Na co se dům dělil? Draní peří, ženské povídání, technické vybavení domu, životní standard, dědic domu, dědické právo.

③ Historické události, hodnocení

3. 1 Historické události

Vznik 1. republiky, krize 30. let, Mnichovská smlouva, Protektorát Čechy a Morava (Böhmen und Mähren), partyzánská činnost, totální nasazení, atentát na zastupujícího říšského protektora R. Heydricha, letecký nálet, „Železná opona“, 1948, výměna měny 1953, „kolektivizace“, srpen 1968, normalizace, listopad 1989 (změny po „Sametové revoluci“), rozdělení Československa 1993.

3. 2 Subjektivní stránka dějin

Průběh všedního dne, politika, výjimečné situace (události), jednání (pasivnost nebo aktivní boj). Na co si zvláště rád vzpomínáte a na co nerad?

3. 3 Hodnocení z dnešního pohledu

Jak by to bývalo lepší? Co byste změnil a co ponechal ve stávajícím stavu? Zasloužil by si někdo z vašich spoluobčanů za posledních 50 let zvláštní pozornost nebo uznání (učitel, farář, starosta, hrdina práce)? Charakterové vlastnosti sousedů?

Doslovný přepis rozhovorů se starousedlíky

Pan Bělina

M: Martin Míčka

B: Pan Bělina

M: Já bych se vás zeptal na přibližnou velikost vesnice.

B: Tady?

M: No

B: Ježiš, to nevim teda.

M: A třeba jak to bylo veliký?

B: Dřív to bylo veliký hodně, to mělo kolik? Asi 900 obyvatel. Pokud jsem slyšel. Pokud je mi známo. No, bylo to veliký.

M: A nadmořská výška?

B: Prosím?

M: Nadmořská výška?

B: To má asi 760 metrů. No je to vysoko, je to podhorská oblast.

M: Byly tady nějaké podniky firemní?

B: Tady akorát zemědělský závod. A z dřívějška to není známo. Pivovar tu byl, ten zbořili.

M: Jaká tady byla dopravní komunikace?

B: Dopravní komunikace kdysi? No autobus, to byla vlastně první linka z Mariánek do Mnichova, pak pokud je mi známo dřív, tak první autobus, kterej jezdil, tak jezdil do Mnichova.

M: A nevíte, kdy sem začal jezdit?

B: Kdy? To nevim. Ale hodně dávno před válkou. A jinak Mnichov měl taky zastávku vlakovou, tu potom zrušili.

M: Je tady nějaký rybník nebo rybníky v okolí Mnichova nebo v Mnichově?

B: No tady je rybníků dost. V současné době ještě budují, tady v Mnichově je jedna velká nádrž a kolem dokola... Nejvíce rybníků je vlastně v tom, teďkon v Číhaný. Tam postavili během pěti let tři nebo čtyři rybníky. Něco je v Sítinách. Takže kolem dokola rybníky jsou.

M: Je tady nějaké sportovní hřiště nebo bylo tady dřív?

B: Tady dřív sportovní hřiště nebylo, to bylo vždycky louka... a sportovní hřiště se vlastně udělalo v sedmdesátém, no někdy v šedesátém, sedmdesátém roce. Na tej bažině tady uprostřed, jestli jste to viděli.

M: A je tady v zimě kluziště?

B: No není. V zimě je dost sněhu, takže umělý kluziště tady není a děcka se kloužou, kde se dá.

M: Je tady kostel? A jestli jo, tak jak často se tam zvoní, konají mše a tak podobně?

B: Co jestli?

M: Jestli je tady kostel.

B: Kostel? Kostel tady je. Dřív chodili lidi do kostela, v současné době tam nechodí... nechodí nikdo. Kostel tu je, ale je skoro na spadnutí. Protože dřív to měli římskokatolický kněží a ty se o to starali a teď to maj premonstráti. Je vlastně na spadnutí, tam nikdo neopravuje, tam opravujou jenom to nejnnutnější. Je to vepsí.

M: Jak často tam jsou mše?

B: Cože?

M: Mše, jak jsou často?

B: Já nevim, já tam nechodim.

M: A odkud se brala dřív voda?

B: Voda? Tady bylo zásobování kašnama, ale postupem doby samozřejmě klesla spodní voda, tak jak ty zdroje do těch kašen zmizely, a vlastně dneska si tady lidi budou ty vrty a zásobování je takový všelijaký, no. Čili zůstaly dvě kašny a k tomu chodí lidi do dneška pro vodu.

M: Čím se dřív topilo?

B: Asi zřejmě dřevem a později uhlím a v dnešní době je plyn, ale nejvíc asi tím dřevem, protože tady všude bejvaly kachlový kamna.

M: Jsou tady nějaké hospodářské budovy nebo byly?

B: No byly... Každý dům měl vlastní hospodářství. Dřív to byla vesnice, no a postupem doby, jak to nebylo nutný a nebo ztrácelo to na významu, tak se postupně bořily, takže dneska už postavili obytné budovy a ty stodoly a to všechno zmizelo.

M: A nějaké obchody tady dřív byly? Nebo tady ještě pořád jsou?

B: No, to tady není.

M: A řemeslníci?

B: V současné době, pokud já vim... No to je otázka. Jsou tady samozřejmě instalatéri, co tady je? Svářeči, takový ty dělnický profese, samý malíři a to asi všechno.

M: A dřív to nevíte, jak to tady bylo?

B: Jo, dřív, to tady nevim. To jsem se nikde nedočetl.

M: A porodní bába?

B: Porodní bába tady není, ale asi tady byla, protože ty lidi si museli nějakým způsobem pomoci. Takže porodní bába určitě byla.

M: A byl tady lékař? Nebo tady je?

B: Tady byl doktor, ten byl v támhle v tom baráku, tady měl normálně... Jak se tomu říká?

M: Ordinaci.

B: No, ordinaci pro tuhle obec. A jak to bylo jinde nebo jakým způsobem lidi chodili k doktorovi, to nevim.

M: A teďka tady je lékař?

B: Teďka tady není nic. Teď tady není vůbec nic. Teď tady není doktor, učitel... zrušená škola, farář tu není, takže vesnice v současné době je odsouzena k zániku, jako všude jinde. Zhltnou to chalupáři a bude po tom.

M: Byl tady učitel?

B: Učitel tady byl. Bydlel tady. Škola tu byla, no a potom se to zrušilo, protože koncentrovaná výuka, tím se měnily podmínky, vlastně, a teďka se jezdí do školy. A v současné době jsou to hrozný náklady pro ty rodiče.

M: Byl tady nějaký statek?

B: Statek? Statek tu byl, no ale byl tady státní statek, pak to bylo JZD a pak udělali státní statek, po revoluci zrušili, bylo to zprivatizovaný. No a ten privatizátor, ten teď pěstuje jenom bodlák a bolševník a takovýchle věci.

M: A komu dřív patřil ten statek?

B: To byly Státní statky Sokolov.

M: A najímali se zde příležitostní dělníci, čeledíni? Třeba na sezónu vřdycky?

B: No, byli. Samozřejmě sem jezdili ze Slovenska, Maďaři sem jezdili na různé brigády, který se tady postupem času aklimatizovali, zůstávali tady, ale jenom část, takže se to každý rok měnilo, kdo na tom statku dělal. A v současné době ten statek neexistuje. On dřív měl... kolik? Asi tři sta zaměstnanců, ten statek, a dneska má čtyři. Jé, takže...! Lidi nemaj práci, kdyby chtěli práci, takže to tady všechno opouští.

M: A jaké byly dřív třídní vztahy?

B: Vztahy? Já bych řek, že úplně lepší než dneska, nevládly peníze, dneska vládnou peníze, tím takový ty dobrý vztahy, ty zmizely.

- M: A měli dřív lidi rozdílné životní šance? Jako že někdo se narodil tam a tak už je tam.
- B: Šance životní, myslím si dřív šanci měli všichni. Takže nějaký rozdíl absolutně nedělali. Více méně, ten kdo dělal se měl dobře a ten kdo nedělal, tak kdo nedělal vlastně, tak ho zavřeli, né? Takže ono to bylo úplně jednodušší. Každý musel makat.
- M: Jo. A teď si myslíte, že to je jinak?
- B: No, teď je to úplně jinak. Teď je to... teď je to řek bych horší, protože za prvé lidi, když by chtěli dělat, tak nemůžou, protože není kde, no, a ty platy, který maj, který dělaj, tak to absolutně nedostačuje tomu, aby mohli mít úroveň, jak říkaj evropskou, to vůbec ne. To... a důchodci už vůbec ne, ty žijou z ruky do huby, takže.
- M: Hm. Kdo byl nejváženější tady na vesnici?
- B: Tady nejváženější? Já nevím. Já, myslím, že si tady dobře považovali místního faráře. Toho Škacha. Ten tady dostal i čestný občanství a to byl jedinej občan, kterej to vlastně má, to čestný občanství, jinak nikdo. Každýho si vážej chvíli, to....
- M: A teď? Kdo si myslíte, že je tady nejváženější?
- B: Teď? Nevím. To nejváženější... nejváženější bejvá vždycky starosta obce.
- M: Jaké je tady vzdělávání? Kam se jezdí do školy? A jak to bylo dřív?
- B: No, vzdělávání, když byla škola tady, tak učitelka dojížděla, pak to vlastně zrušili, teď to všechno jezdí do Mariánek. Do všech škol, že jo. Tam jsou všechny stupně a tady není vůbec nic. Takže nějaký vzdělávání, tady... konkrétně to se nedá říct, dyť děcka jezdí do hudební školy do Mariánek. Tady není zkrátka nic.
- M: A jsou tady nebo tady byly nějaké sociální skupinové budovy?
- B: No, co tady je? Akorát ten ústav sociální péče a to je všechno. Dřív tam byly jeptišky a ty odešly, tak tam nabrali civilní zaměstnance, vlastně za každou jeptišku vzali vo jednoho člověka navíc, čili bylo jich tam třicet, teď má zhruba padesát civilních zaměstnanců místo těch jeptišek. I když se počet snížil, no, vpravili to. No, kdysi dávno tady byl chudobinec, ale jak to v něm vypadalo, to nikdo neví.
- M: A nevíte, kdy se zrušil ten chudobinec?
- B: Ten chudobinec? Ten zrušili asi před válkou nebo za války.
- M: Jaká je tady sociální práce?
- B: No, za prací se musí dojíždět, tady není, jen ten ústav, vlastně, ale ten bere jenom ženský. A jinak za prací dojížděj do Mariánek k nějaké tej firmě. Soukromá firma je jedna, a to jsou malíři. A ty co dojížděj, tak dělaj většinou uklízečky nebo pokojský v těch hotelích v Mariánkách
- M: Je tady nějaké nepřátelství mezi lidma?
- B: Vyloženě viditelný tady není, ale tak vztahy se mění, protože to v současný době mění peníze, ty vztahy, dřív to bylo určitě lepší, protože na penězích nikomu nezáleželo, kdežto peníze v současný době je první i poslední.
- M: Existuje tady v současný době nějaký vylučování ze skupin?
- B: Tady je to soužití vcelku dobrý, sou tady cikáni a pokud jsou s nima problémy, tak se to vyřídí, že by někdo to...to tady není. Voni jsou tady delší dobu, takže se přizpůsobili, samozřejmě ty nový, co sem přijdou, tak ty maj úplně jiný názory, přijdou úplně z jinýho světa.
- M: Kde a jak vznikají konflikty ve vesnici?
- B: No, tak těch konfliktů tady moc nebylo. Pokud tady byl nějaký vážnej konflikt, tak to řešila komise ochrany veřejnýho pořádku a ta existuje pořád, pokud jsou problémy, tak to vyřeší oni. Pokud dostanou podněty od policajtů nebo soudu taky.
- M: Jo, jaký je tlak na ty konfliktní osoby, který začnou ten konflikt.
- B: No tak... samozřejmě existuje nějaký rozhodnutí, oni ho musí splnit. Většinou dávaj pokuty a nebo pokuty nedávali, protože je neměl kdo zaplatit a nemaj z čeho. No, tak více méně to bylo domluvou a zveřejněný venku.

- M: Stalo se tady někdy, že tady byl někdo před soudem? Tady z vesnice? V poslední době?
- B: Hm, to nevim. On se s tím nikdo nechlubí, jestli byl u soudu a nebo nebyl. Samozřejmě, kdo nejmíc chodí k soudu jsou cikáni, no. Protože mají to svobodný podnikání a dřív se tomu říkalo obyčejná zlodějna, no.
- M: Dělí se tady lidi ve vesnici na typy jako pracovníci, obchodníci, přistěhovalci, usedlík a takhle?
- B: Ne, to jsem nezažil. Kdo se přistěhuje nově, tak je úplně na tom stejně jako ten, kdo tady bydlí desítky let. Aspoň tak si to myslím já.
- M: A jsou tady jiné národnosti, tady ve vsi?
- B: Národnosti, no... těch tady je. Maďaři a vlastně taky německý národnosti, Slováci, Ukrajinci nebo dřív ta Podkarpatská Rus a Češi, no je to všechno možný.
- M: Jak se zachází s těma cizincema?
- B: Bezproblémově.
- M: Je tady nějaká spolupráce a výměna mezi těma lidma? Jako třeba že: ty jsi mi pomohl s tímle a já ti pomůžu tady.
- B: Pokud tady lidi samozřejmě byli, tak to bylo více méně, pokud spolu dělali, tak to bylo úplně jedno, jestli byl takovej národnosti nebo takovej. Všichni dělali společně a to bylo bez problémů, no.
- M: Byly tady nějaké společné úkoly nebo jsou pořád? Že se třeba dělala brigáda, opravili tady to všichni z vesnice.
- B: No, dřív chodili na brigádu lidi, když se hlásila brigáda, tak lidi na brigády chodili, v současné době choděj taky, ale v menší míře, protože jich tady není tolik, ale kdyby nebyly brigády dřív, tak by to takhle hezky nevypadalo. Nebo aspoň si myslím, že to v současné době vypadá hezky. Vesnice byla rozbořená, to tady pořád likvidovali ty domy, prázdný, takže někdo to musel uvést do pořádku, takže no. Dřív byly brigády neplacený, kdežto dneska je všechno za peníz, ty nezaměstnaný, co dělaj pro obec, tak to dělaj za peníze.
- M: Jsou tady nějaké obecní lesy? A jestli jo, kdo se o ně stará?
- B: No, jsou tady obecní lesy, no les má asi tři sta hektarů. Teď ještě nějaké dostali. Stará se o ně obec a obecní hajný, no.
- M: Jsou tady požárníci?
- B: Určitě, v současné době to má pět a čtyřicet členů, no a chodí na soutěž a vlastně je to tady... od 56 – 58 roku. Když se to znovu zrodilo. Když tady Němci měli, jak jsem koukal v tej kronice, tady měli... je to tři nebo čtyři roky, no co se oslavovalo 125 let od vzniku hasičů, no a v současné době jejich požární zbrojnice, dřív tady nebyla, ta se postavila nová, no koupili nějaký... obec koupila teď cisternu a všechno je zastaralý. Všechno je starý nejmín dvacet, třicet let, takže...
- M: Byla tady nějaká sociální péče?
- B: Sociální péče? Sociální péči měla obec jenom pokud si vzpomínám, no pomáhali pokud třeba někdo zemřel, tak dostal příspěvek a dneska je to všechno vázaný paragrafama, dřív to bylo na rozhodnutí obce, čili...
- M: Je tady nějaká péče o nemocné? Třeba když je někdo nemocnej a nemůže si dělat ty svoje věci, jestli mu ostatní pomůžou?
- B: No, tak myslím si, že vždycky pomáhá rodina, né. Tady ty rodinný vztahy jsou poměrně rozsáhlý, takže když někdo potřebuje z tej rodiny pomoci, tak mu pomůžou ty rodinný příslušníci.
- M: Byly tady dřív nebo jsou pořád nějaký lidový léčitelé?
- B: Ne, akorát se přestěhoval jeden do Pramenů, a to je ženská. A ta léčí s kamenama, ale to tady dřív nebylo, to se objevilo až po revoluci.
- M: Jaký je starosta tady nebo dřív byl?

- B: Kdo tady byl? Teď je tady Křenčil, ne, toho znáte. No předtím tady byl starosta z Pramenů, protože to bylo sloučený s Pramenama, to byly čtyři vesnice. Vlastně tu byli dva starostové, to byl Vohrad, předtím Švehlová, předtím byl ze Sítin Sokolík, těch starostů tady bylo. Předtím byl zase z Mnichova, to byl Kolner, co se já pamatuju. Pak tady byl taky jeden čas ředitel školy starostou obce. Takže tady jich bylo... tady už se jich vystřídalo hafo.
- M: Kdy se ty Prameny odpojily od Mnichova a od těch Sítin?
- B: No to bylo po revoluci. Chtěli samostatnost a dneska maj několik desítek milionů dluhů a nikdo to nechce zaplatit. To byly takový emoce. Dřív se to slučovalo a dneska je tendence to slučovat znovu. Protože ty malý vesnice, ty nemaj absolutně žádnou šanci. Ty nemaj peníze, ty nemaj nic.
- M: Byl tady dřív nějaký osobní sluha?
- B: Kdo?
- M: Teda obecní sluha.
- B: Já si vzpomínám, že tady byl obecní bubeník. A obecní policajt. No, ale to už je tak dávno, to jsou jenom takový vzpomínky, že to eh.
- M: A kdy jste se sem přistěhoval?
- B: A kdy se co?
- M: Kdy jste se přistěhovali do Mnichova?
- B: Do Mnichova? No jsem tady třicet let, čtyřicet. Dvacet let v Rájově a čtyřicet tady. Takže to bylo dávno a dávno. To bylo hned nějak po válce, když tady byl bubeník a obecní policajt.
- M: Jaké tady byly dřív politické strany?
- B: Dřív politický? Tady byla dřív KSČ a to bylo všechno. Jinak politická strana tady nebyla, pokud si vzpomínám, tak tady byla jedna a ta byla zakázaná, oni potom pozavírali všechny.
- M: A teď tady nějaké jsou?
- B: No teď je tady. Teď tady není nic. Jsou všichni bezpartijní a vlastně více méně co byly poslední volby, aspoň podle toho, tak jsou takový příznivci jako ČSSD, nějaký příznivci ODS a to je všechno.
- M: Jste vy v nějaké straně?
- B: Já jsem bezpartijní. Nikdo mě do žádný politický strany nedostane, protože... to je...
- M: Jaká byla volební propaganda KSČ?
- B: No já si myslím, že byla lepší než ta současná, dneska posílaj letáky. A dřív se jednalo s těma lidma osobně, takže osobní účast dřív byla nebo osobní jednání bylo dřív úspěšnější, než v současný době nacpaný letáky v kaslíku, ne?
- M: A kde se konaly ty propagace?
- B: Kde? Teď není propagace nikde.
- M: Dříve myslím.
- B: No kde? Dělalí schůze s lidma. Byly veřejný schůze a tam vystupovali, alespoň co se týkalo voleb do zastupitelstva a samozřejmě s nima potom jezdili zastupitelé z kraje, ne. Do okresu, protože dřív měl okres poslanec, dneska to odbourali všechno. No a mezi lidma byli a ne takhle, aby jezdili po světě a posílali svoje letáky poštou, ne?
- M: Jsou tady nějaké mládežnické spolky nebo dřív byly?
- B: Dřív tady bylo SSM, ale to skřípalo, to nešlo no a to. A jinak jinej spolek tady nebyl. Mládežnickej, skauti tu nikdy nebyli, Pionýr tu taky nebyl, ten byl většinou při škole. A v současný době tady není vůbec nic.
- M: A jsou tady jiné tradiční spolky?
- B: No pokud se týká mládeže, tak to držej hasiči, vlastně ty maj ty mladší nebo ty dorostence a jinak tu není nic.

M: A kdy vznikli ti hasiči?

B: Kdy vznikli? No, teď říkám, ty novodobý padesát šest, padesát osm, no a ta historie hasičů, to je sto dvacet pět, sto dvacet roků. Čili to mělo tenkrát něco do sebe. V současné době i má, když někomu chytne chalupa. Většina lidí to pojištěný nemá. A takže se hasiči snaží uhasit, co se dá.

M: A jaké jsou stanovy? Nebo jsou nějaká pravidla, podle kterých se musej řídit?

B: No určitě. Jednak je školí okresní hasiči, že jo. Teda praxi získávají soutěží a vlastně tím se seznamují a samozřejmě tím si zvykají pomalu.

M: Ty hasiče řídí obec nebo mají svoje vlastní?

B: Pokud se týká hašení požáru, tak to řídí obec, no a pokud je to organizace, tak to má vedení. A to vlastně bylo v okrese. Teď to zrušili a dali to na kraje. Zrušili okresy čili okresní sdružení. Jak ono se to teď jmenuje. Českomoravský svaz dobrovolných hasičů, čili Čechy a Morava dohromady.

M: Byly tady dřív nějaké poutě?

B: Poutě? Byly tady vždy v červnu, plnej kostel, samozřejmě kolotoče přijely. V současné době tady není vůbec nic, ani farář nepřijede.

M: A ochotnické divadlo?

B: Tady to bylo taky, ale samozřejmě s postupem doby, jak se mění zájmy, takže to opadlo a zůstalo jenom to jeviště. Vlastně ty kulisy, dekorace, to vyházeli všechno ven. Všechno to zničili, takže zůstalo z toho všeho jeviště a obrázky.

M: A to divadlo bylo kde?

B: To bylo... Oni dřív Němci měli na tom, na radnici nahoře, jestli jste tam byli, tam byl potom udělanej kinosál, tak tam bylo, ale protože to bylo malý, tak se udělal kulturní dům a tam byl velkej sál. A tam se hrálo to divadlo. To bylo vlastně udělaný z těch budov, tam je to poměrně veliký, pro vesnici to stačilo. Tam se konají vlastně všechny ty zábavy v tom kulturním dění, co tady je nebo tady zůstalo. Z toho všeho lidí jak přestali vnímat nějakou kulturu na vesnici. Když ono nejsou peníze no. Pokud nejsou peníze, tak není nic v současné době.

M: Kino tady teda bylo?

B: Kino tady bylo, to tady fungovalo dobře, opravovali to z Plzně. A bylo to vybavený na 16mm film. No a bylo to dobrý. Chodilo hodně lidí, jenomže nebylo video a tak rozšířená televize, čili to lákadlo do toho kina, bylo lepší, i když oni se k tomu vrací. Vyrobili takový zařízení, který nahrazuje to kino. Kino, kino. To byl takový zážitek bezprostřední. To bylo jiný než ta televize, no.

M: A jak dlouho tady fungovalo?

B: To kino? Napřed tady jezdilo putovní kino. Pak to zrušili, i promítačky, takže to kino se tady promítalo, já nevím, tak od roku padesát tři.

M: A jak dlouho? Do jaké doby?

B: Až do roku devadesát.

M: Jsou tady nějaké zvláštní zvyky nebo tradice?

B: No ty tradice nebo zvyky, to bylo horší, protože tady byli lidi odevšud. Vlastně z celé Evropy, ne? Takže ty tradice tady žádný tradičně moc nebyly. Jediný, co tady bylo a dalo se říct tradiční, to bejvaly ty maškarní průvody na jaře. Vždycky před těma velikonoce, a to bylo asi tak všechno. Jinak nic jinýho. Jinak tady nic takovýho nebylo.

M: A jaké významné svátky se slavily?

B: Jaký významný svátky? Většinou to byl ten, co se týká těch maškar, takže masopust, samozřejmě se chodilo na prvního máje, to a stavění máje, vlastně je to tady tradicí, to je jediný, co zůstalo. To stavění máje. Se zapálí oheň, no. Opejkaj se buřty, pro děti je to rarita, to je všechno, co tady je. Ani ta pout' už není, protože tady už zlikvidovali faráře, poslali ho vařit, od tej doby tady nikdo není.

M: A do jaký doby tady byl ten farář?

B: Ten tady byl asi do roku 91.

M: Jsou tady nějaká významná poutní místa?

B: Tady poutní místa nebyla žádná. No, já nevím, co tady měli Němci za tradici. To se zatím nikdo nedozvěděl ani se s tím nikdo nechlubí, co tady měli, kam chodili, tak to není známo.

M: A byly tady nějaká procesí?

B: No, procesí. Procesí tady bylo akorát... Co to bylo? V kostele, z kostela chodili, já si nevzpomenu, jak ono se to jmenovalo. Chodili po těch obrazech a po těch oltářích a u každého se modlili... No jo, ale to už je strašně dávno.

M: Jak časté byly návštěvy v kostele.

B: Poměrně velký, ale lidi postupně umírali a pak konstatovali, že prej do kostela nikdo nechodí, i když zájemci byli. No, ale když není farář. To je to samý, jako když není škola, tak nikdo nechodí do školy. Takže nechodí nikdo do kostela. Do kostela se chodí jenom když někdo umře. To si musí vyloženě vyžádat, že chce pohřeb v kostele. To je s problémama vyřešený. Když chtěli pokřtít děcka, tak řekli, že nechodili na náboženství, takže je nepokřtí, takže ty premonstráti nejsou moc dobrý. No, takhle se daleko nedostanou, ale jim to zřejmě nevadí.

M: A pohřby se teda můžou dělat tady v tom kostele? A kde se dělaj jindy?

B: Pokud se to týká těch obřadů, tak samozřejmě v kostele, ty církevní obřady. A pokud někdo umře, tak je to všecko v Mariánkách, tam na hřbitově v tej kapli nebo jak se to jmenuje... obřadní síň.

M: A dřív se pohřbívalo jenom tady?

B: Dřív. No, pokud byl pohřeb do země, tak to šlo do kostela a z kostela průvodem na hřbitov, no a dneska je to modernější, dneska to spalujou, čili rozloučení v kostele, nandaj to do pohřebního vozu a odvezou nebožtíka.

M: A bylo tady dřív nějaké náboženské vyučování? A v současnosti?

B: Hm, nebylo. Kdo chtěl chodit do kostela, tak tam chodil, a kdo tam nechtěl, tak tam nechodil. Stejně jako byli lidi pobožní, to snášeli velice dobře, taková nějaká nesnášenlivost tady vůbec nebyla.

M: A můžu se vás zeptat, kde jste se narodil?

B: Já? V roce 1940. To už je dávno.

M: A kde?

B: No, v Benešově u Prahy.

M: Jaké jste měl rodinné poměry?

B: No, rodiče byli obyčejní dělníckové, zemědělský. Máti je Slovenka nebo byla Slovenka, protože už zemřela, že jo, čili já mám půlku rodiny na Slovensku a půl rodiny v Čechách. Takže je to kombinovaný. No, a dělali zemědělství pořád.

M: Jaké jste měl dětství?

B: No, vepsí, protože když se to vezme, tak po válce když jsme sem přišli, tak jsme za prvé nic, žádný hračky, přidělovej systém to bylo, že jsme měli 10 dkg bonbónů na měsíc, na to byly lístky... lístkovej systém. Tam byla čokoláda, bonbóny a tak. To trvalo do 53. roku, no a pak začali aktivovat JZD, čili peníze nebyly do tej doby nebo bylo jich málo. Kdo nešel do JZD, tak se musel vystěhovat. No a rodiče tady zůstali, takže šli do JZD, my jsme začali... Já protože jsem se nedostal nikde do učení, to byl problém. Furt zemědělství, zemědělství... Ségra, ta se vyučila zdravotní sestrou, ta potom studovala dál, no na doktorku, že jo, to udělala s úspěchem. Dneska je v důchodu. A já jsem tady cestoval po světě, a vlastně po okrese a vždycky jsme sehnal práci na zimu, tak já jsem dělal, jakmile přišlo jaro, tak mě tam vyhodili. Dali mě do zemědělství, jenomže to... otec dělal v JZD, máti taky. Když se nechtěli vystěhovat, že jo. Zůstali tady, no a když to JZD bylo trošku

dobrý, tak to převzaly statky, těm jsem dělal na dráze, tam jsem se chytil, tam mě nevyhodili, no a postupně se to zlepšovalo a zlepšovalo a když jsme měli peníze vlastně a byly ty státní statky, no a oni potom odešli do důchodu a za ty peníze, co měli v tom důchodu, se dalo vcelku dobře žít. Já jsem potom odešel z dráhy a začal jsem zpátky do zemědělství, protože přeci jenom ty peníze byly, no a na vesnici jiný zaměstnání nebylo a pak jsem dělal dálkově školu, s maturitou. A pak jsem dělal technika, né? Na statku a vlastně až do současné doby. Teď jsem v důchodu a když se to vezme, tak ta naše generace měla vlastně nejvíc a nejhůř teda to... já nevím okradená, protože po válce nic a teď zase po revoluci. Vlastně když jsme odcházeli do důchodu, tak nás o rok přeložili a ještě ty důchody jsou tak mizerný, že to skutečně stačí jenom na jídlo, nějaký cestování, jak oni říkají: Otevřela se Evropa, otevřel se svět. Ale ono zadarmo tam nepouštěj. Tam zadarmo nic nedaj, čili zase se musíme jenom dívat na televizi a koukat se do světa prostřednictvím obrazovky.

M: A jaká byla škola?

B: Škola? No, dálkově jsem to dělal. To bylo pět let. No, všechno znovu, protože to člověk všechno zapomněl z minulosti, všechno obracet a hlavně se furt učit, učit a učit, no pět let dálkově no, bylo to utrpení. Dneska to mají všichni jednoduší, mají podporu od rodičů, studují dobře.

M: Jaký byl sňatek váš?

B: Cože?

M: Sňatek jaký jste měl? Se svojí ženou.

B: No, ušlo to, no.

M: A jaké je vaše povolání?

B: Moje povolání? Já jsem dělal dřív traktoristu a pak jsem byl zemědělskej technik. S tím jsem šel taky do důchodu.

M: Máte nějaké významné osoby z rodiny nebo z příbuzných?

B: Významný osoby? No, to aspoň pokud si vzpomínám, tak ne, protože to bylo všechno normální lidi. Akorát ségra dělala doktorku, ale významná osobnost tohleto není. A jinak nic. Takový normální lidi. Nic extra, žádněj advokát, žádněj podvodník. Nikoho nezavřeli, takže... mně to připadá takový normální.

M: Máte nějakou milenkou?

B: Měl jsem jednu, ale teď mám jen psa.

M: Bydleli příbuzný někde ve vesnici nebo poblíž?

B: Příbuzný? No, ti příbuzní, právě půlku jich mám na Slovensku a něco bydlelo v Chebu, něco bydlelo v Ústí nad Labem,

M: Jste pokřtěnej?

B: Já jsem pokřtěnej. No, máti byla Slovenka, tak ta si potrpěla na ten kostel. Taky až do smrti chodila do kostela.

M: Byla tady vzájemná pomoc

B: Vzájemná pomoc, pokud někdo samozřejmě potřebuje pomoc, tak lidi samozřejmě pomohli.

M: A jací jsou vaši sousedé?

B: Sousedé? No tady ten barák prodali, a tady není nikdo a vedle tam bydlí dcera, takže sousedi jsou dobrý.

M: A kamarádi jsou tady ve vesnici?

B: Kamarádi, já žádný takový velký kamarády nemám. A ty, s kterými jsem vlastně chodil a prožil s nima celý ten život, tak ty už umřeli, no. Takže já tady zůstávám už skoro sám.

M: Jaká byla kritéria dřív pro svatbu?

B: Pro svatbu? Hm, to bylo úplně jednoduchý. Žádný problémy. Musel mít doklady a vyřídil si doklady a bylo jedno, kde se oženil. Mohl si vybrat, kde chce.

- M: Můžu se zeptat? Vaše svatba se konala tady ve vesnici nebo někde jinde?
- B: No, já měl svatbu tady v baráku. A jinak to my jsme to měli všichni tady, dcera i kluk se oženili tady, takže žádnéj ten, jezdit po zámkách a po hradech, na to jsme za prvé neměli a za druhý to v tej době nebylo tak aktuální. To do toho 89., 90. roku, to nebylo tak aktuální jako v dnešní době. Dneska musí porodit v Thajsku a oženit se na... támdle někde na tom, takže to je ródeo.
- M: Máte nějakou znalost cizího jazyka?
- B: Ovládám. No, ovládám. Co ovládám? Trošku slovenštinu ha, ha, ha a jínáč jsem německy nikdy neuměl, i když jsou tady Němci už skoro 15 roků a do dneška jsem se nenaučil německy. Já to nepotřebuju. Maturovali jsme z ruštiny a to jsem zase zapomněl, je mi to houby platný.
- M: A tu ruštinu jste se učil ve škole nebo někde tady?
- B: Ne. Já nevim.
- M: Mluvíte cizím jazykem někde ve vsi?
- B: No, tady nemluví cizím jazykem nikdo. Bohužel, pokud se tady mluví německy... Kristýnka jinak je to problém. No, v současný době je to problém. Protože ta němčina... Němci sem začali jezdit ve velkým a domluvit se s nima je složitý, když se někam jede, tak se musí shánět tlumočník, nebo když se něco vyjednává, tak sháněj tlumočníka nebo vždycky někoho, kdo umí německy nebo kdo je schopnej se domluvit. Jedině takhle. Děcka, ty se učí už německy, to už to, to je úplně o něčem jiným. My jsme se učili německy a tenkrát jsme to vůbec nepotřebovali. Dneska to možná budou potřebovat, ale tenkrát jsme to nepotřebovali.
- M: Jak vypadá váš dům?
- B: Jak vypadá? No, tak jak vypadá. Vcelku dobře, opravený to je, takže... My jsme to opravovali, střechu jsme dělali v 89., protože sem zatejkalo, a ještě že jsme to udělali, protože dneska by byla dvakrát tak drahá.
- M: Jak je velký přibližně?
- B: Ten dům. Ten to je tohle, co tady je. Ovšem to je mojí ženy, a ta to má se svým bráchou napůl, to zdédila, ne. Tak a já nemám nic.
- M: A víte, kdo ho postavil, ten dům?
- B: Jo, no Němci, kdo ho postavil? Němci. Oni nás teď budou stěhovat. Ještě uplyne, já nevím, takovej rok další a budou nás stěhovat, takže nevím, jestli to máme opravovat.
- M: Pěstovali jste dřív nebo chovali nějakej dobytek?
- B: No, no choval se dobytek, samozřejmě. Ale to už je zbořený. To bylo tady u tohohle baráku. A to se zbořilo, protože se to nepotřebovalo. Ono to nebylo v takovym dobrým stavu.
- M: A co jste pěstovali dřív?
- B: Dřív? Tady se normálně choval dobytek jako na každý vesnici. To znamená krávy, slepice, prasata a všechno. Co vlastně to? Já vlastně sem to zažil, že se dávaly dodávky. Museli mít všechno a potom to nedali, tak to museli splácet něčim jiným. Takže to museli mít, no. A pak když přišlo JZD, tak to sloučili a už nebyla povinnost, nutnost, tak v JZD se dostala kráva a jako záhumenkovy hospodářství, pak to zrušili taky a lidi s tím přestali, že to byla práce navíc a takový výnosy z toho nebyly a dneska je to úplně špatný, všecko.
- M: A byly dřív nějaký vedlejší výdělky?
- B: Vedlejší výdělky žádné nebyly.
- M: A bylo tady samozásobitelské hospodářství, že jestli tady byl někdo, kdo si vystačil sám s tím, co si vypěstoval.
- B: No, tady. Jediněj, kdo tady v současný době hospodaří, hospodařil teda, to byl švagr a ten měl pole tady z toho baráku nahoře a ten to opustil taky, protože to je moc starostí, moc

papírování a ty dotace říkal, že to ani nestojí za to, také z toho opustil. A co jsem já?
Kousek zahrádky na tom více méně, to je spíš hobby.

M: A kde se skladovalo třeba obilí?

B: Obilí? Většinou na půdě a jinak se to odevzdávalo a pak už nic, protože JZD, pokud bylo JZD, tak si to obilí obhospodařovali sami a uklízeli, tady už asi nikde nic není. To, co se sklízelo, na těch záhumenkách, to se vešlo do pár pytlů, takže žádný problém.

M: A prodávali jste to?

B: Neprodávali, měli jsme to pro vlastní potřebu. A spotřebovávali jsme to taky sami. Pro zvířata, pro krmivo atd.

M: Byla tady nějaká pracovní místa, tady v tomhle domě?

B: Ne, není tu nic.

M: A vy jste jako dítě pracoval? Pomáhal jste třeba rodičům?

B: Já jsem musel pomáhat fest rodičům, protože když jsem přišel ze školy, musel jsem vlastně makat v hospodářství, protože oni na to byli dva a měli třináct hektarů a to bylo v průměru tady všude stejný, takže děcka musely makat. To neexistovalo.

M: Jaké bylo zaopatření starých osob?

B: Dřív, no žádný. Dokud žil a mohl chodit atd, čili lidi se snažili co nejdýl chodit. A pak, když ulehli, tak to byl vlastně konec, ale umírali starší, ne jako dneska, jak je kolí ta rakovina.

M: Najímali se sezónní pracovníci?

B: Ne, ne... jo občas chodili na brigádu, když se sbíraly brambory, tak sousedi jsme si pomáhali, vlastně jedni druhým. Ale to už je dávno, to už je...

M: Jaká byla dřív zimní práce?

B: V zimě většinou jezdili do lesa. S koňma, protože ta technika dřív neexistovala, takže si vyjednali sedláci práci v lese. A jezdili do lesa tahat dříví, svážit dřevo a to bylo asi všechno. Jináč v zimě tady je sněhu dost, i když nikde jinde není, tak tady napadne určitě. Když byly tuhé zimy, tak se ani nedalo.

M: A kde se debatovalo tady ve vesnici?

B: Kde se debatovalo? Většinou v hospodě. Hospoda byla kulturní stánek vesnice. V hospodě se dozvíš všechno.

M: Kdy se dřív zavíraly hlavní domovní dveře?

B: Kdo šel poslední, zavíral.

M: Dralo se peří dřív?

B: Samozřejmě, že se dralo, ženský se sešly a draly peří, to byla taky jedna z prací v zimě. A když potom dodraly. To chodily k jednej, k druhej, k třetí. Když dodraly, tak si udělaly oslavu. Punč, koláčky a...

M: Jaké bylo dřív technické vybavení domu?

B: Technický. Samozřejmě nebylo to takový, jako je to dneska. Koupali jsme se ve vaně, plechovej. No a splachovací hajzly, ty nebyly, většinou suchý. To televize nebyla, rádio měl málokdo, no a postupem doby, samozřejmě, se to všechno měnilo a doplnilo. Dřív když jsme si pořídili gramofon, tak rodiče to neuměli pustit. A je to dneska stejný s počítačem. Děcka to umí, pustit počítač, já teda ne. Čili ta technika postupem doby je čím dál tím větší. Ovšem lidi na to nestačí.

M: A jaký byl dřív životní standard?

B: No, životní standard. Lidi nebyli tak nároční jako dneska. Lidem stačilo velice málo a byli spokojený. Bohužel ta honba za penězma nebyla taková jako je dneska. Ten standart byl, teda řekl bych, nenáročný.

M: Kdo byl dědic domu dřív?

B: Dědic domu? To většinou, na koho to zbylo. Buď to byla žena nebo muž, kdo zbyl z tej rodiny. A ono se to dřív ani tak nebralo, pokud byli. To projednávání dědictví začalo až

někdy, já nevím, v tom 80. roce. Jinak dřív se to neprojednávalo. Si nevzpomeneme, že by někdo projednával, když umřel, aby po něm projednával, co zůstalo. Aby chodili ty a odhadovali. To ne. To neexistovalo. To až po revoluci a teď to. Co se objevilo tolika těch advokátů a notářů, tak je to hrozný.

M: A můžu se zeptat, jestli si nějak pamatujete krizi 30. let?

B: No, to bohužel.

M: Mnichovskou smlouvu?

B: To mi nic neříkalo, protože jsem byl jako malej kluk, protože jsem byl velice malej.

M: Protektorát Čechy a Morava?

B: No, to taky bohužel. To mě bylo 5 let.

M: A byla tady nějaká partyzánská činnost?

B: Tady? Pokud já si vzpomínám a pokud se mluvilo o revoluci, tak tady nebylo nic. Tady byla spíš protistátní činnost. Ty potom pozavírali. Karas a Flégr, ty vyhnali, pozavírali. To byla protistátní činnost. Ale partyzánská tady nebyla. To se vlastně osidlovalo pohraničí až po roce 45.

M: A byl tady někdo totálně nasazen?

B: No, byl. Pokud já si vzpomínám, Brtník. U toho jste byli, ne? Ten byl. No a ty, co byli, ty už umřeli. To tady bylo víc. Tady byl Kratochvíl, nákej a bylo jich víc, ale už jsou bohužel po smrti.

M: No a byl tady někdy letecký nálet?

B: Tady nebyl. Ale v Rájově byl nálet, tam spadlo letadlo a shořela půl vesnice. To bylo v roce 45.

M: Jak se tady prožívala železná opona?

B: Tady se nedělaly žádné akce. Tady to bylo vždycky normální, to běželo mimo nás.

M: Jak tady probíhala výměna měny v roce 1953?

B: No, to si moc dobře nepamatuju, ale fakt je, že si pamatuju, jsem chodil do školy do Mariánek a tam byla socha Stalina, tu polil někdo inkoustem a většinou, když byla měna, tak byly ty jáchymovský doly a ty jáchymováci, jak měl Stalin takhle tu ruku, tam mu někdo nakydal pořádně a zapíchal mu tam stokoruny. Pak tu sochu okamžitě zahalili. To bylo všechno. Samozřejmě, když byla měna, tak jsme jeli autobusem, tak to stálo dvacet korun jízdné, tak když chtěli jet autobusem do Mariánek, tak to se platilo dvě stě, šofér Dobiáš a ten měl takovou velkou kabelu na peníze a to jezdil do Mariánek, protože dřív jezdilo autobusem mnohem víc lidí, autobus byl narvaný a on tu kabelu měl narvanou penězma. Samozřejmě peníze se válely všude. Létalo všude jako, když teď ukazují, jako z těch amerických filmů.

M: Jak tady probíhala normalizace?

B: Tady ve vesnici se to netýkalo. Lidi museli dělat pořád a musí dělat pořád, akorát v současné době je problém sehnat práci. Tenkrát problém sehnat práci nebyl, museli dělat, aby měli peníze. Ani za jedno období nebylo, že by lidi dostali peníze zadarmo.

M: A jaké tady byly změny po sametové revoluci?

B: No, žádné problémy, to nikdo neprotestoval, protože lidi si hleděli svýho, každej měl vlastně strach, co potom bude.

M: A rozdělení Československa v roce 1993?

B: Akorát nadávali, že si to dva politici vymysleli a trpí s tím tolika lidí.

M: Jakej měl den dřív průběh? Normální všední den.

B: Vůbec jako by se nic nestalo. Normálně.

M: Děly se tady nějaké výjimečné události?

B: Ne.

M: A na co zvlášť vzpomínáte?

B: Na co? No nevim. No nebylo to radostný a není to radostný pořád. Těch veselých chviliek bylo asi hodně málo. Takže.

M: A je něco, na co nerad vzpomínáte?

B: Jsem byl malej kluk, tak jsem musel dělat. Na to nerad vzpomínám. Zase na druhej straně ty děcka maj dneska takovou volnost, nemusí dělat vůbec nic, takže to jsou takový protiklady, že vlastně ty povinnosti byly dřív jiný a myslim si, na druhý straně to mělo něco do sebe, dneska povinnost žádná, žádný problémy.

M: Jak byste si myslel, že by to bylo lepší?

B: V první řadě, aby nevládly peníze a vládli rozumný lidi a trochu to, jenomže jakmile začnou vládnout prachy a já si myslim, když budou vládnout peníze, tak to dobrý nebude, tak to špatně skončí.

M: A zasloužil by si za posledních 50 let někdo z vašich spoluobčanů zvláštní pozornost?

B: Ne, ne.

M: Jaké jsou charakterové vlastnosti vašich sousedů?

B: Každý je takovej, jaký je. A ty jeho vlastnosti se nepředělaj, čili musí se lidi smířit s tím, že ten je takovej a ten makovej. Házet ho do nějaký mašinky a přemlít ho, to nejde. To dokážou jenom v kolotoči se starejma babama. Tady to nejde. Jinak to nejde.

Pan Babka

O: Ondřej Svoboda

B: Pan Babka

O: Jak byla tahle vesnice dřív velická?

B: Já vím, že to bylo tak nějak asi tisíc dvě stě až tisíc pět set obyvatel to mělo, protože to byl městys, to nebyla vesnice, to mělo hrdelní právo, tady byl soud, jo a šibenice tady byla, za hřbitovem, jak jsou tam tři stromy tamhle takhle, a tam je prostě svatej nějaký, tak od toho svatýho na Poutnov pět set metrů byla šibenice. To už jsme tam taky hledali, povídám, co vlastně hledáme po tý šibenici? Po té šibenici nezbylo nic. Jo, tam byl močál, potom to zvorali a to udělali si z toho pole, jo.

O: Jaká je tady nadmořská výška?

B: Sedm set, sedm set dvacet sedm, nebo tak nějak.

O: A byly tady dřív nějaké podniky, jako třeba JZD?

B: Ne, byly tady tak akorát kavárny, těch tu bylo asi sedm, a dvě pekárny. Jo, to bylo všechno, co tu bylo, protože tady odsud jezdili všichni dělat do Mariánek. Jo, protože to byli číšníci, něco byly uklízečky, to byly prostě pokojské, a to tak, že mladí jezdili do Mariánek a starý měli hospodářství, jo. Prostě dělali na tom hospodářství, protože v Mariánkách přes zimu byl konec. Tam se nepracovalo, tam se v listopadu zapíchlo a až potom v květnu nebo v červnu se otvíralo. Tak oni museli vydělat tolik peněz, aby potom celou zimu měli z čeho žít. Potom měli všichni svoje hospodářství tady, jo a tak měli svoje brambory prostě a svoje věci, svoje prasata měli a to ještě šlo odsud do těch hotelů do Mariánek.

O: Jak to tady vypadalo s komunikacema?

B: Ale tady nebyly. No komunikace... Tahleta cesta na Karlovy Vary, to je původní cesta, akorát na konci se udělala z Mariánek, co je. Tak to je původní silnice, na tu se udělal akorát asfalt, na tuhle, ale cesta se nechala. A táhla tady taky zlatá cesta z Prahy, jo a ta šla tady kolem kostela, tam šla. A za třicetileté války tady byli Švédové, jo, ležirovali tady a vyžírali vesnici. No proto tady jsou, jestli jste byli, v kostele ty lebky, jak maj ty

tříhranný takový díry, tak to je od těch švédských kopí. Jo a jeden občan tady nějak se chytřejší se sebral, šel po té zlaté cestě k Poutnovu a řval: „Lidi, spaste se, jdou na nás Rakušani“, a ti Švédové to slyšeli, sebrali se a odešli a tak tu snad nechali toho Pachtu, toho hraběte, toho měli zajatého.

O: Jak to tady je s dopravní obslužností?

B: Ale no tak teď jsem říkal, že se divím, že to sem tolik jezdí. Ono to celou dobu sem hodně jezdilo, ale dříve ne. To když tady projelo jedno auto, to byla sláva. Tady to byl samej kočár, proto tady bylo hodně koní a měli kočáry a jezdili právě Mariánky a Karlovy Vary. Takhle se pendlovalo. Ale teď ta obsluha je dobrá. Tady je těch autobusů víc než jinde. Já myslel, že budou rušit něco. Ale oni nic, oni nerušili. Akorát, že to přehodili, že jezdil v půl desátý a teď jezdí v jedenáct, jezdí v půl šestý, v sedm deset, pak ten v jedenáct a v jednu patnáct, ve tři čtvrtě na čtyři, v půl pátý a v sedm hodin, jo. Taková pitomost, že tím nikdo nejezdí. Já když jedu v pátek do Mariánek, tak jedu v autobuse sám, za jednadvaacet korun, to je vejďelek.

O: Bylo tady dřív nějaké sportovní hřiště, kluziště nebo něco takového?

B: Ale sportovní hřiště tady je, bylo za hřbitovem, fotbalový hřiště tadyhle tady za tím novým, nebylo moc velký. Jak to kopali, tak to lítalo na hroby a lidi si začali stěžovat, no a uprostřed vesnice byl močál, tak jsme si říkali, proč tam nechat ten močál, že když se to odvodní, tak se udělá fotbalový hřiště tady. A tak jsme ho udělali. A tady dole je požární nádrž, takže i hokej se tam mohl hrát, ale on tady není kdo. Tady si vedou akorát mladý kluci, malý na fotbal, jo ti vyhrávají, ti jsou dobrý. Ty starý kozlové, ti když vyhraju, tak je svátek, ti říkají jejej, to snad nemělo bejt, my jsme vyhráli?!

O: Takže tam na té nádrži pro hasiče se bruslí?

B: Jo, na tom se bruslí, mělo to být jako koupaliště, ale protože tam tekla špatná voda, tak se to nechalo být. No a místo toho se udělala požární nádrž, protože ta byla potřeba, kdyby tady někde hořelo. Tak tady není žádná voda.

O: Jak to je s tím kostelem? Jak to vypadalo?

B: Ten byl používaný až moc, proto tam ty mumie začaly plesnivět, jako v Klatovech, jo vždyť sem přijeli nějaký machři, dávali tam nějaké přístroje do těch sklepů, zjišťovali, jaký to má průvan. Nakonec však stejně řekli, že je to nějak špatný. Špatnej ten. Ale ono to je asi tím, že tam chodilo moc lidí a byl tam taky jeden farář a ten měl denně pět, šest autobusů a to tam všechno prošlo kolem toho a pak začala na nich bílá plíseň. Ta se na to chytla. A proto se tam přestalo vodit. Ale kostel byl používaný, když tady bylo pět a dvacet, třicet jeptišek, chodil tam kněz a za nim holky z ústavu. Někdy jich tu bylo i sto dvacet.

O: Čím se tady dřív topilo ve vesnici?

B: Uhlím a dřevem, i v ústavu. Tam se topilo taky uhlím, ale předloni nebo loni se tu udělal plyn, jo, ale stejně na to lidi začali nadávat, sice je to bez práce, ale my na to nemáme. Porád to zdražujou a zdražujou a platy se nepřidávají. Aby se přidávaly nějaký velký platy, to ne! Jo, tady když má zedník dvanáct set, tak musí udělat všechno i v neděli. A v novinách teď bylo, že mají patnáct tisíc, vlastně dvanáct tisíc, tak to je všechno, a já jsem si říkal, kde na to přišli, a bylo tam napsáno, že se to ale liší, že je tam započítaná i Praha. No, tak když je tam i Praha, tak nebudu psát okres nebo Karlovy Vary, tak napíšu celek.

O: Odkud se brala voda? Tady ve vesnici.

B: No voni už tady jsou studny, nějaký jo, tady má každej v baráku studnu, jo. Tady měli za první republiky hospodářství a u toho museli mít vodu. Tak každej barák měl studnu. To bylo málo kterej, že neměl studnu barák jo, a když tak potom, když tady bylo to JZD a začali tady ty okály stavět, tak to, tak se udělaly, tady když jdeš tady dozadu na Sítiny, tak tam udělali studnu. To jde jenom do okálů, ale to vlastně nikam jinam nejde. A právě voni

chtěli nějak někde náky studny dělat, jo. No, vona je tam voda špatná. Tam udělali dole, pro kulturák udělali nový vrty, protože ta voda tam stála za prd, jo. Museli udělat čističku, jo a teklo to savo do tohohle, to měřili, jo a nějakej černej prášek, tak tady tohle a pak se to čistí. A já jak se sprchuju furt, tak budu muset, no, jo to mě žere vždycky, ale vykoupat se musím. No, kam se budeš chodit koupat...

O: Byla tady třeba porodní bába?

B: No, tak porodní věci, to ti nevim, ale myslím, že byla tady, ale teď kon né, protože teď jezdili jako do Mariánek nebo do Planý, jo do nemocnice jezdili, jo jako rodit a takhle. A jezdili sem porodníci snad z Mariánek, porodní bába a tajhle naproti, jo tady byla ordinace nahoře, pak z toho udělali byty, doktor sem přestal jezdit a jezdila sem porodní bába. Pak se počítalo, že se tady postaví novej barák pro to a že to bude jenom jako ordinace pro doktora, pro zubaře, jo a veškerý služby, holič že tam bude, že tam budou veškerý ty služby, no a nák pak...

O: A jak to tady bylo, byl tady nějaký učitel?

B: Byl, tady bydlel, ten bydlel nejdřív tady za tím barákem, jak je tady pod těma tamhle, tak tam, a pak se udělal byt ve škole a bydlel ve škole, jo. Protože, no tak byl tady Rorýs, tady bydlel, jo Vaštýř nejdřív. Vaštýř, pak tak jo, no vono jich tady bylo víc, pak Červenka, no to byly čísla. Jo, von hrál a přitom tady učil, hrálo se v Mariánkách, v kapele, no von se namazal, než šel učit, tak tam vždycky některej kluk přitáhl kluka, některýho většího. Tak tady si sedni a budeš je učit, tady máš tohle to a von šel... taky přišli na něho, von tam s ženskou spal a pak ho vyhostili.

O: Kdo tady vlastnil statky?

B: Nejdřív tady bylo JZD, jo, ale to jim nešlo, tak to vzaly státní statky a udělaly se tady státní statky, ale byla chyba, že se to udělalo tak, že to bylo přes Sokolov, ale tady to byl Cheb, jo, takže on tady nikdo nemohl na ty statky, protože voni podléhaly pod Sokolov a to bylo právě to nejhorší, co se mohlo stát. Protože oni tady udělali novou sušičku na obilí a do rána se ztratila. Jo, to rozebrali a odvezli to na Sokolovsko.

O: Jak to vypadalo se vzděláním, jaká byla třeba ta škola?

B: Ale, byla tady dvoutřídky, jo, ale ta tady byla už za první republiky, škola, ale pro lepší smetánku, ta byla u sester, protože to byly školský setry Nottre Dame, francouzské řád Nottre Dame. No a ty tam měly právě tu školu a posílali sem dcerky panáci, aby je učily prostě tenis a vystupování, klanění a takový ty kraviny, jak se kolikrát vidí v biografu. Jak to ukazují z té doby, tak to bylo tady. Pak tam byla škola. Byla to pěkná škola, tady jak je pošta, tak kousek za tím, jak je ten plac, a pod tím je jeden barák, tak na tom place byla škola, ale voni to po válce shazovali, voni tam dávali prášek, a jakmile ten prášek ti vleze do zdi, spousta těch baráků, pěkných baráků, jo pěkných baráků museli zbourat. A právě to potkalo tu školu. A potom je škola, jak je kašna, tak u té kašny byla škola.

O: Budovalo se tu něco společně? Třeba kulturní dům?

B: Jo, kulturní dům, ten je tu dodneška ještě, ale... sokolovna ne, to jsem tu nikde neviděl, že by tu něco takovýho bylo. No je tu kulturní dům, je tu, je tam velkej sál, je to obecní, jo, je tam velkej sál, jo, jo je to obecní, je tam hospoda, dole je hostinský, pohostinství a vedle byla místnost, kde bylo prostě pro důchodce to dělaný, že tam budou takový. Prostě klub, jo, protože vono tady bylo hodně důchodců, no, ale pak z toho sešlo a pak se z toho udělala vinárna a dneska, jestli se tomu říká kavárna, nebo vinárna, to já ani nevim. No a nahoře je velkej sál, jo, tam se vejde až sto padesát lidí, a když je sto padesát lidí, tak to už je docela těžký, jsme si kolikrát říkali, že se nesmíme ani pohnout, protože to může spadnou a bude zle.

O: A jak to bylo s konfliktními osobami tady ve vesnici?

- B: Ale jo, nebylo to špatný, byly hodně. Protože tady bylo hodně organizací, jo, dneska tu není žádná, vlastně jen sportovci a hasiči, to je všechno. A dneska tady každě krouží honem honem, aby, no to jsou peníze.
- O: Jak to tady vypadalo se spoluprací a s výměnou? Spolupracovalo se tu dobře?
- B: Ale jo, to zas když někdo něco sháněl, třeba taky tady bylo těch sto dvacet holek v ústavu a ty většinou chodily na statky, sbírat kameny, brambory, to jezdily do Mariánek, to jezdily na Tři Sekery, až tam sbíraly kámen, do Chebu přes Cheb tam, jak ten statek je tam školní. To vždycky přijely dva autobusy, jo, naložily je do toho a bylo. Voni to potřebovaly dělat, ale protože voni byly nějaký pošoustlý, tak se nic nedělalo, jenom se jedlo. A jak byly najedený a nic nedělaly, voni by se rvaly furt, no jak sem chodil ten doktor, ten říkal, že celej den jedly a pak se večer najedly a šly spát. I lidi chodili na brigádu, to se chodilo... vlastně všichni dělali na statku. To ještě když se málo jezdilo do Mariánek, to se všechno dělalo tady. Vždyť tady bylo čtrnáct traktorů, jo, teď ještě tady byly ty koně, který potřebovali kočí, a do kravína ještě lidi chodili. Dneska tu není nikde nic. To chátrá, to za chvíli spadne a bude se muset zaplatit buldozer, aby se to tam srovnalo.
- O: Jak to tady bylo se slavnostmi? Vinobraní tady asi nebylo, ale nějaké jiné?
- B: Ne, vinobraní se tady nedělalo, protože tady víno nebylo nikde. Ani snad nemohlo být, protože tady je furt zima, ale dožínky se tady dělaly, ale jaký! Cha to bys viděl hochu. Průvod, jo, kapela a všechny vesnice se obešly, nakonec se šlo tady do kulturního domu, jo, a tam to bylo kolikrát velmi, co jen říct... Ha, no protože to dělalo ROH a ti měli na to peníze. To taky vzali kapelu a do ústavu na dvůr, a vyhrávali tam holkám třeba celý dopoledne a to všechno platilo ROH.
- O: Byli tady dřív i požárníci?
- B: Maj dlouholetou tradici, ti už to tady takhle před válkou, už to tady bylo, jo a po válce, to je furt, ti jsou tady pořád. Ty maj zas zbrojnici tady dole jo, jak takhle jedeš do té zatačky. Tak tam maj takovej plac.
- O: Jak to bylo s pomocí při porodech? Byla tady porodní bába?
- B: Ne, teďkon tady má každě auto a to si všechno sám, no ale hodně se stěžovalo, že se zavolal bílej a na sanitě jim řekli, že jestli má někdo ve vesnici auto, tak ať ho odveze do nemocnice, Rom zavolal, v tu ránu tu byla sanitka, tak někdo říkal: „Tak kluci, my se musíme prolašovat, že jsme Romové!“ Jo, jo, vy máte všichni auto, tak ať vás tam dovezou, a bylo. Ale jinak on sem jezdil doktor, tak říkám, že on tady byl každě tejdě, no a v ústavu byl taky, když jsme někdy potřebovali, zašli jsme tam a on tam byl.
- O: Jak to bylo s činností lidových léčitelů? Byli tady nějakí?
- B: No, na Pramenech byl jeden, ale jestli tam ještě je, to ti nepovím. Někdo říkal, že se snad odstěhovala odsud. A že oba umřeli, nebo říkám, nevim, to bych ti lhal. Ale tady nebyl nikdo.
- O: Byl tady nějaký obecný sluha?
- B: A víš že byl? To byl takovej jako v tom Švejkovi, ten Pepa Vyskoč, tak to bylo něco takovýho. Von nebyl zas tak šáhnutej, von mluvil dobře, no, tak pomáhal tady při výboru, natahoval hodiny na věži, tam musel každě den chodit, tam to bylo na kliku, dneska jsou na elektriku, ale tenkrát to bylo na kliku, tak tam musel každě den vylézt, víš, to byla těžká práce. A pak když se odstěhoval, udělala se tam elektřina, protože by to nikdo nedělal. Ten tady byl dlouho, ale potom mu umřeli rodiče a ta jeho sestra se taky vdávala, ta bydlí tady kousek pod tím, tady nějak a ona ho nechtěla nějak, tak se přestěhoval do Frantovejch Lázní do domova důchodců. Von nosil obsílky, protože tady se hrál biograf. Nahoře, tam by měly být ještě ty přístroje, kamery by tam měly být dvě.
- O: Jak to tady vypadalo s politickejma stranama? Jaký tady byly politický strany?

- B: Tady byla akorát KSČ a víc nic. Jestli tady někdy náká byla, tak to bylo to.... my jsme tady byli vždycky zajedno, no, ten potřeboval to, tak šel tam a tam mu pomohli všichni. Bylo to tady takový kamarádský.
- O: A vy jste v jaký straně, nebo jste nestraník?
- B: Teď jsem nestraník, ale když byly první volby, tak jsem byl za ODS a že to ODS prohrála, tak potom jsem volil ČSSD a potom jsem si říkal, jestli to ty prohrajou, tak už nevím, koho budu volit, to nevím. To už tady potom není žádná strana než komunistická.
- O: Jak tady vypadala propaganda KSČ?
- B: No, no, jak to tady vypadalo? Tady byli všichni ve straně, že jo. Buď byli ve Slavkovy, ta patřila pod Sokolov, jo a ta byla místní a patřila pod Cheb. Takže to bylo to.... To i sestry, to když byly volby, tak se sestry sebraly a všechny šly... ne, aby chodily jedna po druhý. A takhle všechny. Oni si to tam na úřadě vždycky nějak ohlíkali.
- O: Jak to tady vypadalo s mládežnickejma spolkama, jestli tady byl Skaut nebo Junák?
- B: Hodně dlouho tady bylo SSM a potom kluci šli na vojnu a potom to upadalo. No, oni zakládali kapelu, jo a hráli pěkně, to jo, pak se nějak pohádali nebo co... a tak toho taky nechali. Farář jim na to ještě nějak půjčoval, ty peníze. Teď tady jsou malý kluci a ty hrajou fotbal a ty hrajou dobře, porazili i Cheb.
- O: Jsou tady nějaké tradiční spolky?
- B: Tady nebyly... sem všichni... tady nejsou trvale bydlící, který byli před válkou, tady jsou všichni, kteří přišli po válce, no tak žádný ty spolky nebyly. Říkám, akorát požárníci, ženy a červenej kříž, ti tu byli.
- O: Jak to tady vypadalo s poutěma, divadlem atd.?
- B: A víš, že tady byly poutě? Na faře, a divadla se tu taky hrála, protože tam v kulturáku, tam je jeviště a to voni na něm hráli. Jezdili hrát i ven a poutě, když byly, tak jenom v kostele.
- O: Jsou tady nějaký vesnický svátky?
- B: Tak tady je kostel na Petra a Pavla, ale když tady není farář, tak dojíždí z Mariánek nebo z Teplý, ale když tady byl farář, tak se tady slavilo. Protože to měl v popisu práce, ale on neměl jenom Mnichov, on měl ještě Rájov a Sítiny a ještě chodil každej den k sestřám. Ráno a večer. On když kolikrát potřeboval pomoct, tak si mě zavolal a nejdřív nabídl kafe a pak něco ostřejšího, ale pak vždycky musel do kláštera, tak to zajedl, aby to nebylo cejtít.
- O: Jak to vypadalo s komunistickejma svátkama?
- B: Ne, tak to se tady neslavilo, akorát ty, co byly státem nařízený.
- O: Jak to tady vypadalo třeba s poutníma místama?
- B: No říkám, všechno bylo u kostela. Sem přijely autobusy z Teplý, třeba dvacet pět až třicet aut, tak se napekly koláče, byla slavnostní mše, pak tam hráli z Mariánek muziku a pak se šlo na faru a jedly se koláče s čajem a kafem. No a když to bylo v Kladrubech, zase se to dělalo v Kladrubech. Tam měl velkou faru, jo ta byla v dobrým stavu. Tak tam se to taky dělalo, ale v Rájově už ne, protože tam ta fara byla špatná. Ta byla v dezolátním stavu, a když to bylo v Sítinách, tak tam se to nedělalo, tam byla fara taky v dezolátním stavu. Ale tady se dělaly poutě a posvícení. To se dodržovalo. A to se ještě jezdilo odsud na poutě jinam.
- O: A kam se jezdilo?
- B: Tajdle na skok. Na Svatou horu a do Benešova se taky jezdilo. Taky na nějaký poutní místa.
- O: A bylo tady náboženské vyučování?
- B: Jo vyučovalo se ve škole. A oni když chodili, tak je to učili i ve školce. Na faru chodili. Vždycky něco měli jednou za tejdén v kostele a pak šli na faru. Jo tam dole je taková veliká místnost, tak tam byly zase tři pani a ty je učily vyšívat. Pane, jak tam rádi chodili, a zrušilo se to kvůli tomu, že sestry odešly do Prahy a farář do Plzně.

- O: Jaké je datum vašeho narození?
 B: 26. 1. 1927.
- O: Kde jste se narodil?
 B: Postupice, okres Benešov.
- O: A jaké jste měl rodinné poměry, sestry, bratry?
 B: Měl jsem sestry, ale už nikdo nežije, jsem sám. Bráchu, sestry a teď jsem sám.
- O: Jaké jste měl dětství?
 B: Ale dobrý, já mam tři kluky a jednu holku, holka je na Moravě u Prostějova a synové jsou v Mariánkách. Jaký bylo dětství. No bída byla veliká, že se nemohlo vyskakovat. Chodilo se většinou naboso, jo když bylo teplo, tak se chodilo naboso, ale hrát se dalo a skákalo se a když byla nějaká zahrada, tak jsme tam vlezli, proto taky člověk nenadává, teď když někde lezou děti. Dokaj, parchanti nelámejte ty větve, protože jsme to taky dělali. Taky to samý jako oni. Říkám, že to nebylo špatný. Každý to prožívá jinak. Dneska kouká každej na televizi, ale dřív prd. To jsme si nemohli dovolit, máma brala sedmdesát korun na měsíc a táta devadesát. Všechno bylo za pár korun, jo, ale stejně to bylo málo.
- O: Kam jste chodili do školy?
 B: Do Vlašimi, protože my jsme se potom přestěhovali, rodiče z Postupimi do Vlašimi.
- O: Jaké jste vykonával povolání?
 B: Dlaždič a cementář.
- O: A kdy jste se oženil a kde?
 B: Padesát dva. Tady v Mnichově. Já jsem přišel v padesátým prvním roce jako voják, tady byli vojáci v ústavu, jo, tak sem přišel na vojnu, tak tady sem se oženil, jo, pak odsad' jsme šli do Kadaně, tam sem byl taky rok, manželka za mnou nechtěla jít, tak jsem vojnu nechal, jo. A šel jsem sem, nazpátek.
- O: Jaký byly významný osobnosti z vaší rodiny, z příbuznejch nebo tak?
 B: No jo, prosím tě, jakýpak významný osobnosti?
- O: Příbuzní bydleli ve vesnici, kde jste se narodil?
 B: No, příbuzný, ty bydleli dost daleko, jo. Protože... to... do Domašína to bylo taky dost, takovejch patnáct dvacet kilometrů od sebe to bylo. Radošovice, taky jsou takhle nějakých patnáct dvacet kilometrů, takže když jsme potom bydleli ve Vlašimi, otec byl z Radošovic ze statku a maminka byla z města, jo.
- O: Jste pokřtěn?
 B: Byl jsem, ale odhlásil jsem se.
- O: A byl jste biřmovanej?
 B: Byl, no. Byl jsem biřmovanej ještě ve Vlašimi. Já mám František Antonín, ale to nepoužívám.
- O: Jak to bylo se sousedy?
 B: Tady to šlo.
- O: A když jste byl mladší?
 B: Tak když jsem byl mladší, jo, tak jsme kamarádili tam s klukama, jo, tam ve škole. To jsem se kamarádil ve Vlašimi, to bylo supr...
- O: Co dětské lásky?
 B: Všechno to nějak bylo. Já měl na vojně jednu...
- O: Jak se jmenovala vaše žena?
 B: Vlasta.
- O: Umíte nějaký cizí jazyk?
 B: No, na němčinu sem chodil a pak jsem to nepoužíval, protože jsem za války chodil do školy, no a pak se to nepoužívalo.
- O: A učil jste se to tady nebo na vojně?
 B: Ve škole jsem se učil němčinu, na vojně a němčinu!!!!

- O: Ha, ha, ha.
- B: Na vojně tě učili ruštinu.
- O: Jak vypadá váš dům.
- B: Já nemám dům žádný, já jsem sem přišel a tady bylo všechno zabraný, já byl jako voják, jsme sem přišel. I manželka neměla, my jak jsme se vzali, tak jsme bydleli v obecním bytě, jo. Takže já jsem nepřišel něco zabírat a to mi nadávali všichni, říkali: Vidiš, ty vole mohls bejt jako my a mohls mít. My máme, ty máš hovno.
- O: A když jste byl ještě mladý, kdo pak dostal dům po rodičích nebo jak jste se odstěhoval do tý Vlašimi? Tam ste se přestěhovali do bytu?
- B: Ne, já jsem prostě šel sem na vojnu, jo, to jsem sloužil v Hradci Králové, no a pak už jsem domů nepřišel...
- O: Dralo se dřív peří?
- B: A víš že jo, že se dralo... U nás se dralo, protože jsme měli husy a máma manželky, tak ta sehnala vždycky ty babky tady a tam na stůl a kopa toho a už se dralo. A nesměl člověk u toho moc kejchat, protože to lítalo a lítalo to, jak byl průvan, teď to šimralo do nosu, to peříčko, a už si kejchal a prskal. Teď si museli vařit čaj a to nejenom čistej, to vždycky něco v tom muselo bejt nalitýho, aby jim to pěkně zpívalo, no sranda to byla.
- O: A debatovalo se u toho?
- B: No, kecaly baby. Jedna na druhou svalovala hovadiny. Já když sem byl malý, tak jsem byl takovej a vona na ni vytáhla, jdi do prdele, tys taková nebyla, jo tys byla až moc hodná. Jo to jsme byli my, no to bylo, protože to byly všechny tady vod Benešova. Tady jsou všichni, co jsou osadníci, tak jsou od Benešova, takže se znali už tam.
- O: Jak to tady vypadalo se sezónníma pracovníkama, jestli sem jezdili pomáhat?
- B: Cizí, no ani ne, vono nebylo potřeba ani, když tady byly statky, jo, nic jinýho než ty statky a ty měli, jo, to bylo ze Sítin, tam jezdili sem s traktorama dělat, ženský byly v kravínech, jo. Tady na louce, to patřilo taky pod to, na louce měli traktoristy, v Pramenech měli traktoristy, jo, takže to se, jo, a ještě lidi jezdili do Mariánek, no tak já jsem taky jezdil, jsem tam jezdil 15 let k vojákům, no 15 let, potom jsem přešel do ústavu.
- O: Jaká byla práce dětí, když jste byl mladý, jak jste pracoval, jestli jste měli nějakého čeledníka?
- B: No, to nic takovýho neexistovalo, to akorát, když byl ze statku, no tak dělal kočího, no. A to tady nic takovýho nebylo, tady si to každě dělal sám. Dřív tady nikdo nic neměl, až teď, co to dostali nazpátek, tak na tom musej dělat. Dřív jezdili s traktorama.
- O: Co jste říkal na Mnichovskou smlouvu?
- B: No, byl to bordel. Ty, který nás měli zachránit, nás hodili Hitlerovi do krku, jo, a my jsme měli uzavřenou malou dohodu, to byla Rumunsko, Bulhaři myslim a pak velká dohoda a to byla Anglie, Francie, Itálie, jo, ty se na nás vysrali. Ty nás hodili Hitlerovi do krku. A my jsme se ptali: Muselo tohle vůbec bejt?
- O: Co za protektorátu?
- B: No, tak za protektorátu jsem chodil do školy, no, ze školy jsem byl nasazenej do továrny pro Hitlera dělat náboje.
- O: A to jste dělal tady v Čechách?
- B: Tady v Čechách ve Vlašimi byla velká továrna, to bylo světoznámý, to taky není naše, to byla francouzská, ta továrna, no a tam se vyráběly veškerý náboje, od pistolí až po dělový, tak tam dělali až ze Slovenska, se sem přitáhlo tolika lidu, aby to tam stačili dělat.
- O: Byl jste totálně nasazený?
- B: Byl.
- O: A kde jste byl?
- B: U Olomouce, no jo, to sem byl, ale za hovadinu. No jo no, za hovadinu, já jsem dělal seřizovače strojů. Jak se to stalo, já nevim, najednou přišli, holt jsem se na to vyprd,

najednou přilítl mistr a na mě, teď na mě začal rvát, já se přece kvůli vám nenechám zavřít, vždyť vy jste nasekal za noc pět nebo šest beden zmetků, jo, já byl na lisovně, kde prostě ten čep lisoval špičky na náboje a von se ulomil. No já myslel, že to ty ženský ohlíďaj. A vony se na to taky vyprdly, jo a nechaly to běžet, ať to běželo, jak to běželo. A ono se fakt těch beden tolik nasekalo. A to tenkrát byl... tak okamžitě jsem musel z dílny pryč, jo, mě dali pryč, dali mě ještě na lepší práci, tam jsem dělal, jo, a tam sem byl jenom chvíli a voni pro mě přišli dva pánové, pojd'te s náma. No, tak jsem potom byl na tý Olomouci na Svatym kopečku, tam jsme dělali prostě zákopy a bunkry, no to oni potom ty bunkry spadly a zákopy taky. Pak nás vzali vyřezávat v lese stromy, jo, ty musely bejt do sto sedmdesáti centimetrů holý, jo, všechno osekát, všechno vyčistit, no, a aby se tam nemohl nikdo schovat, aby voni z jednoho konce viděli na druhéj. Tam jsem byl až do konce, když to v Praze vzalo konec, jo, tak jsme odtamtud odjížděli a teď jsme projeli jen tak tak jsme projeli skrz Prahu a kdybysme se bejvali opozdili o dyl, tak už jsme se nedostali. No a to jsme seděli, ale nahoře na střeše na vagónu, jak to bylo narvaný, co všechno odtamtud šlo.

O: A kolikrát jste tam byl teda totálně nasazenej?

B: Jednou akorát, jeden rok.

O: A jak to bylo s partyzánskou činností?

B: Tam u Vlašimi byli, ale nebylo je moc vidět, to až po válce se všichni objevili.

O: A co železná opona?

B: No, to byla kravina, nadávali jsme na to. Říkali jsme si, že se to nemělo stát.

O: A co srpen 1968 a následná normalizace?

B: No, to byla taky taková hovadina.

O: A jak jste na to reagoval?

B: No blbě jsme na to reagovali, taky to byla hovadina. To jsme si říkali, kdo zas zblblnul a komu ruplo v palici.

O: A co sametová revoluce?

B: Ale no tak ta prošla celkem v klidu. Jenom jsem říkal chudáci študáci, školáci, ty se o to zasloužili nejvíc a nakonec z toho měli velký kulový. No je to tak.

O: A co jste říkal na rozdělení Československa roku 1993? Jak vám to přišlo?

B: Ale vždyť voni sou ty stejně furt, akorát, že voni tam maj větší pravomoce. Jak voni tam měli dřív taky vládu, ale podléhala pod naši. No a dneska maj svojí taky, akorát nepodléhají pod nikoho. Ale máš je věčně tady, vždyť si pusť televizi. To je samej Slovák. To kolikrát říkám, kluci, tak kde to jsme, na Slovensku?

O: Na co rád vzpomínáte?

B: Člověk vzpomíná na všechno, co bylo dobrý, já jsem říkal, když ty kluci na tu vojnu nechtěli jít, já jsem říkal, vždyť vojna byla to, co dělalo z kluka chlapa. Já byl na vojně v padesátém roce, jo, ve čtyřicátým devátým roce jsem šel na vojnu a přísahal jsem Lomskému a Čepečkovi. Přísahali jsme dvakrát, říkali jsme, no toto, ale nakonec jsme to odpřísáhli. A člověk na to vzpomíná, když jde s chlapama, co tady jsou, na pivo, tak se začne o tom kecat, o tom a tám dletom a co jsme dělali. A já říkám, měli jsme německej kvér a kopřivový hadry, to tě žralo jak svině, honili tě jako kozu, musel jsi zvládnout všechno, jo. Honili nás na hranice, museli jsme pomáhat pohraniční stráží, ale člověk na to rád vzpomíná. A dneska každej říká, že na ní nechce, ale já říkám proč?

O: Na co nerad vzpomínáte?

B: Víš, že ani nevím. Mně umřela manželka, když mi bylo padesát, akorát mi přišli pográtulovat... a to zavinili taky dotoři, protože ona byla v práci, jo ona dělala v ústavu a vona měla ledvinovou koliku a když tam bylo dost teplý vody, tak vona si do ní vlezla a povolilo to, ale ta voda byla nějak studenější, než potřebovala, protože v noci se tam netopilo a vona si do toho lehla a vono jí to nastydlo a bolelo jí to ještě víc, tak vona přišla

z práce a říká mi: dojdi mi nahoru do skříně, mám tam připravenou tašku do nemocnice, za chvíli pro mě přijede sanitka. Sanitka přijela a odvezli ji a já říkám, teď budu muset vařit, tak jsem navařil, protože když dělala v sobotu a v neděli a kluci byli doma, tak jsem stejně musel vařit sám. Tak jsem začal vařit a najednou koukám takhle v jedenáct hodin z okna a říkám si, hergot, kdo to jde, není to ta moje, jdu a koukám a vono jo. A já ji říkám, prosím tě, proč jdeš pěšky? A vona nechtěla, aby sem ten sanitář zajížděl, a tak vystoupila na křižovatce, tady za hřbitovem a vod tamtaď šla, v tý vánici, pěšky. Řekla, máš tam nahoře teplo, já jsem řek, že jo, tak si tam šla lehnout. Já jsem uvařil, umyli jsme nádobí, já říkám, kluci, neslyšeli jste maminku křičet? A voni, že né. A já říkám, hergot to není možný, že by tak dlouho spala, no jo, nechali jsme ji a za hodinu říkám klukovi, že už to není možný, ať se skočí nahoru podívat, jestli je už máma vzhůru nebo co je s ní. A von za chvíli příběh a říká, máma se směje, ale nehejbá se, já říkám, jak to, vůbec se nehejbá? Tak jsem se šel podívat a skutečně, tak jsem běžel do ústavu, pro vrchní sestru a faráře a tak přišli ke mně a říkali: dyť vona je mrtvá. Tak farář hned volal do nemocnice a voni hned, jo to je ta pani, co tady byla ráno s tou kolikou, tu nechte spát, my jsme jí dali silnou injekci na utišení bolesti, ta se probudí a bude veselá. Farář povídá: vždyť vona je mrtvá; tak volali doktora a přišel a říkal, že je dvě hodiny mrtvá, tak na to nerad vzpomínám. Jináč tady mohla bejt dál, ale tohle jí zabilo, že jí dali silnou injekci a vona měla slabý srdce, tak jí vzali na pitvu a taky že jo, srdce.

O: Jak si myslíte, že by ty dějiny byly lepší, co byste změnil?

B: Já si myslím, že tohleto všechno jde z dobou, my jsme říkali, že tohleto je moc přísný, nemělo se to táhnout, měly se uvolnit hranice, pak nadávat na Sovětskej svaz, ale já říkám, bylo by to dneska lepší, skutečně?

O: Co byste nechal ve stávajícím stavu nebo co byste ponechal?

B: No, tak mně vyhovuje to, tady chodim na obědy do ústavu, večeri si nějakou udělám, koupim si třeba buřta, nebo si udělám konzervu, snídani si uvařim, v pátek sednu na autobus a jedu k synovi, nejdřív k jednomu a pak k druhýmu, v neděli mě odvezou sem a pak celej tejden zas tady a pak tam, no a člověk si nestěžuje. No, aby mi to utíkalo, tak musim chodit, protože já jsem byl v nemocnici na operaci a oni říkali, že jestli se mi to nezahojí, tak mi jí uříznou. Já ji měl nafouknutou a modrou, takhle nahoru byla modrá a černá, tak mi to vočistili a pak mi říkali, pakliže vám to nezmizí, tak vám ji stejně uříznem. Doktor říkal, musíte chodit. Tak chodim. Vždyť já se ráno v deset seberu, jdu tady takhle sem, pak jdu na ten oběd, pak ve tři jdu tady pod kopec, vrátim se tak k pátý, zajdu si na tři malý pivka, někdy si dám doma malou svačinu a zas jdu a vrátim se tak kolem desátý.

Pan Brtník

B. Pan Brtník

P: Petra Kodišová

B: Všechno, byly záchranky, tak se zavolalo a bylo.

P: A telefon tu je zavedenej?

B: Telefon tu je, tam na náměstí je budka. Ale to není potřeba protože mají ty tydle, jak se to menuje?

P: Mobil.

B: Nó, todle.

P: Kdy byl ten telefon zavedenej?

B: Ten už tady byl po Němcích.

P: Jestli si vzpomenete na nějakýho starostu, co tu byl?

B: Nó tak první starosta tu byl nákej Pušmistr. Ne, to byla Vlasta Švehlová. Ta dělala veškerou agendu tam na úradě. Pak tady byl nákej Kolner. Pak Vrbata Vladimír, to byl volyňskej Čech, Dušek, to byl rolník.

P: A obecní sluha byl tady?

B: Ne, to tady nebylo.

P: A sou tady nějaký politický strany?

B: Jó, sou tady komunisti a sociální demokrati.

P: A dřív?

B: To tu byli jen komunisti.

P: A v jaký jste vy?

B: Já už nejsem v žádný, nám už to nestojí za to. Já sem bejval po válce, když sem prvně volil s komunisty. Ty to vyhráli, no a já, vono přišel nákej Štach a ten říkal volte číslo 4, tak sme ho volili. My sme nevěděli né, jako vlády víte?

P: Byla tady volební propaganda KSČ.

B: To snad bylo všude.

P: A kde to bylo?

B: No v kulturním domě.

P: Byl tady nákej Junák nebo Skaut?

B: Ne, to tady nebylo.

P: A tradiční spolky, ty tu byly?

B: Tady ne, akorát, akorát ta myslivost.

P: A ta vznikla kdy?

B: V 50. letech, to vim přesně.

P: A založil ji?

B: Nákej horník Srnka.

P: Sou tady nějaký poutě, myslim jako kolotoče?

B: To už dlouho ne. Byl tady kolotoč a střelnice, tam dole na hřiště. Petra a Pavla tady byla pout'.

P: Kdy sem přestali jezdit?

B: To už není velký město, tak sem prostě nejezdí.

P: Teď už tu asi není, ale nebylo tady dřív divadlo?

B: Jó, to tady bylo, ochotnický divadlo. A nákej Lačňáček to jako režíroval.

P: Teď už tady není?

B: Už tady není, už dlouho ne. A hráli třeba Stroupežnickýho ty Furianty.

P: A vesnický svátky, slavily se tu nějaký?

B: Já nevim, asi ne.

P: A kino tady bylo?

B: Jó, to tady bylo a promítali tady na radnici. Máme starou radnici, z roku 1725, a tam se promítalo kino.

P: A teď už nic?

B: Ne, teď už nic.

P: Ani letní kino?

B: Ne, to bylo ve Varech, letní kino. To víte, dřív nic nebylo, teď už je televize. Tak už se nic nepromítá.

P: A kdy se přestalo promítat?

B: V roce 80.

P: A tady nějaký zvyky nebo tradice se dodržují?
B: No, zkraje jo, to bylo za statků, ale pak už nic.
P: A dřív se něco slavilo?
B: Jen velikonoce, vánoce, jinak nic.
P: A farář tu byl?
B: No, římskokatolickéj.
P: A poutní místa tady jsou?
B: Poutní místa? Jó tamto, myslíš Siardovu studánku? Ale tam už nic není.
P: A kdy vodušel farář?
B: Ten vodušel, počkej, to je pěkně dlouho. Počítám tak v 80. roce.
P: A kostelní kázání?
B: To právě kázal on.
P: A návštěvy kostela?
B: Málo lidí chodilo, ale na půlnoční sem jezdili z Mariánek. Jako kostel je to pěkný, sou tam malby na stropě.
P: Vy jste tam byli?
B: My jsme tam byli.
P: A pohřby tu byly?
B: Jo, byly, máme tu hřbitov a jsou tam mumie. Moc hezký.
P: A náboženské vyučování, jestli tady bylo?
B: No ten farář tam vždycky zval ty děti a tam je vedl k tomu náboženství.
P: A vy věříte v Boha?
B: Ne.
P: Nikdy jste nevěřil?
B: Dřív jo, ale teď už ne.
P: A kdy jste se narodil.
B: To ti řeknu přesně, 26. 10. 1921.
P: A rodiště bylo?
B: Horní Ves, okres Kamenice nad Lipou. To je na Vysočině.
P: A jaké jste měl rodinné poměry?
B: No, bylo nás dvanáct dětí, dvě umřely a přežilo nás deset. Teď je nás polovička. Ty poměry nebyly zrovna růžový.
P: A vy jste z nich nejstarší?
B: Já sem teď nejstarší z těch pěti.
P: A sňatek?
B: Sňatek jsme měli na tom hřišti, tam stálo 126 a tam jsme to. . .
P: Měli jste z rodiny nějakého slavného příbuzného?
B: Akorát můj bratr byl na vojně důstojník.
P: A ty tady taky bydleli?
B: Ne, ne, Honza bydlí u Benešova, Eda zase bydlí v Třech Sekerách. A další v Javorníku a bratr bydlí tajdle v Zárubě.
P: Jste pokřtěn?
B: Jo, jsem, to víte že jo.
P: Pomáhali jste si vzájemně?
B: Když to šlo, tak jo.
P: A jaký jsou sousedský vztahy?
B: Všecko bylo v pořádku, co jsme měli sousedy, tak to jsme nikdá neměli žádný konflikty, ani nic takovýho.
P: A nějaký lásky byly?
B: No, to snad je všude, ne?

P: A nějaký mimomanželský vztahy byly?
B: Ne, to ne.
P: A jaký kritéria byly pro svatbu?
B: To víte, bylo po válce, byl lístkovej systém. Její rodiče nám dali maso, páč zabili prase. No a pití nám dali z Rájova, nějaký víno. A to bylo všechno a na svatbě přišli popřát hasiči a nějaký farář nás oddával.
P: Umíte nějaký cizí jazyky?
B: Částečně německy.
P: A kde jste se to naučil?
B: V Německu.
P: A jak je váš dům velký?
B: Jedenáct širokej a dvacet dlouhej. Já sem to koupil jako demolici. To celý jsme si opravili. A opravil jsem si to sám.
P: A kdo to postavil?
B: To Němci.
P: Co jste pěstoval?
B: Jedině žito, pšenici, oves a ječmen.
P: Jako tady na zahradě?
B: Tady na zahradě nic.
P: A co dobytek?
B: Králíky, prasata a teď máme sedm koz.
P: Měli jste z toho nějaký vedlejší výdělek?
B: Ani moc ne.
P: A byl jste samozásobitel?
B: Akorát co se týče brambor.
P: A kde jste to skladovali?
B: Ve sklepě.
P: Prodávali jste to nebo tak něco?
B: Ne, my jsme měli akorát pro sebe a pro zvířata.
P: A děti tady u vás pracovaly?
B: Oni naše děti tady chodily na brigády.
P: Jestli tady bylo nějaký zaopatření starých osob?
B: Žádný takový, každej se staral sám o sebe.
P: Najímali se tu sezónní pracovníci?
B: Sezónní, sezónní, to ne.
P: Stoly k sezení?
B: Co jako?
P: No, kde se debatovalo?
B: Jo, tohle, to jediné hostince.
P: A v domě bydlíte jenom vy?
B: Nejmladší syn tu s námi bydlí.
P: A hlavní dveře tu jsou otevřený furt?
B: Když byly ty starý, tak ty neměly zámeček, ale takový závory. Z každé strany byl otvor a tím se to prostrčilo, teď to je ale na zámeček.
P: A kdo je zavíral?
B: Kdo? No, ten poslední.
P: Dralo se peří?
B: No, dralo, máma sama nadrala pro každého kluka peřinu, my jsme měli totiž hejno hus.
P: Takže nebylo žádné ženské povídání?
B: Ne.

P: A kolik máte dětí?
B: Máme čtyři kluky.
P: Jaký bylo technický zajištění domu?
B: Tady nebylo nic, všechno jsme museli udělat sami.
P: Kdo je dědic domu?
B: Ještě nám to patří, ale nejspíš to necháme Svát'ovi.
P: A co Protektorát Čechy a Morava?
B: Tady nevíme, ale jestli chcete ve vnitrozemí?
P: My bysme radši tady, partyzánská činnost tu probíhala?
B: Ne, ne, to tady nebylo.
P: Vy jste byl totálně nasazen, chcete k tomu něco říct?
B: To ministr školství nás jako 21. ročník chlapy a 24. ročník ženský nabídnul Hitlerovi. A ty za tejdén museli opustit republiku. A na moje narozeniny jsem jel do Vídně. Tam sem dělal v kuchyni. Ze začátku v kuchyni, pak jsem dělal topiče. A nakonec jsem dělal u bunkru.
P: A byl tady někdy nějaký nálet?
B: Tady byly, tajdle u tý radnice, to bylo vybombardovaný.
P: A co atentát na Heydricha?
B: No, to bylo v roce 42, jel ve votevřeném autě. A jeli do Prahy. A ten Kubiš, tomu selhal samopal, tak tam hodil granát a tím zasáhl ten automobil.
P: A jak to vypadalo, když končila válka?
B: No, to jsme byli ve vnitrozemí. To skončilo v roce 45.
P: A výměna měny v 50. letech?
B: A ona byla 2krát myslím. No, normálně to vypadalo, do Mariánek jsme šli vyměnit. Kurz byl myslím 1:1 nebo 1:5. A další byl 1:50, když byl někdo bohatej.
P: A vás se to týkalo?
B: Nás se to netýkalo, páč my jsme nikdy moc peněz neměli.
P: A srpen 1968?
B: Taky to probíhalo normálně, akorát po hlavní silnici projížděly tanky. Tady vůbec nic.
P: A normalizace?
B: Taky ne, tady. Tady nic, v Mnichově je pár lidí. Takže tady nic nebylo.
P: A listopad 1989?
B: Nám to bylo úplně jedno.
P: A když se rozpadlo Československo?
B: Taky vůbec nic.
P: A jak vypadal průběh všedního dne?
B: Samá práce, vůbec nic, no. Nějaký ty schůze, jinak nic.
P: A politika?
B: A věříte že ani ne. Tady byli obyčejně straníci a nestraníci.
P: A nějaký zajímavý události?
B: Akorát požáry, jinak nic. Nic tady nebylo takovýho.
P: Na co rád vzpomínáte?
B: Na co? Když člověk byl mladej a plnej elánu. My jsme stejně byli samá práce, takže jen starosti.
P: A na co nerad vzpomínáte?
B: No, na to, na to že jsme neměli chodit do JZD. Že jsme mohli jít někam jinam. Tohle a ještě něco jsem chtěl říct.
P: A jak by to bývalo lepší?
B: No, vztahy mezi lidmi bych změnil.
P: Takže tady nejsou až tak dobrý?

B: Nejsou špatný, ale mohly by být lepší.

P: A co se vám tu líbí?

B: Že jsme tu už zvyklí.

P: Zaslouží si někdo zvláštní poděkování?

B: No, ty lidi, co to tu vybudovali, na ty se zapomíná.

P: A mohl byste něco říct o sousedech?

B: Tak ale dobrý. Tohle sou vlastně příbuzný. A tamhleto dole jsou taky zadobře.

P: Tak to je asi všechno, děkuji.

Obrazová příloha

Barokní radnice

Kostel s farou

Smírčí kříž před kostelem